

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Diplomová práce

Maastrichtská kritéria a jejich plnění Českou republikou

Klára Prunerová

© 2017 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Klára Prunerová

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Maastrichtská kritéria a jejich plnění Českou republikou

Název anglicky

The Fulfilment of Maastricht Fiscal Criteria by the Czech republic

---

Cíle práce

Hlavním cílem diplomové práce je analýza plnění Maastrichtských kritérií v České republice. Důležitým cílem je vypracovat porovnání plnění Maastrichtských kritérií v ČR se zeměmi Visegrádské čtyřky a pomocí statistické metody časových řad provést v České republice predikci do budoucna.

Metodika

V první části diplomové práce budou vysvětlena teoretická východiska týkající se dané problematiky. Využita bude především metoda deskripce za pomoci literárních a internetových zdrojů. V analytické části bude použita k porovnání metoda komparace, kde budou vyhledány stejné prvky po vstupu do Evropské unie pro Českou republiku a pro země Visegrádské čtyřky. Na závěr bude nastíněn budoucí vývoj plnění Maastrichtských kritérií Českou republikou a to pomocí statistické metody časových řad.

Doporučený rozsah práce

70 – 80 stran

Klíčová slova

Česká republika, vládní deficit, vládní dluh, eurozóna, Evropská unie, Maastrichtská fiskální kritéria, Visegrádská čtyřka

---

Doporučené zdroje informací

FIALA, P. – PITROVÁ, M. *Evropská unie*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. ISBN 80-7325-015-2.

JANÁČKOVÁ, S. *Krise eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Vyd. 1. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010, 99 str., ISBN 978-80-86547-95-4

OKLEŠTKOVÁ, I.; NEKOVAR, J.; OKLEŠTĚK V. *Vstup do EU- skutečnost před branami českého podniku*. Praha: Euro-Trend, 2003, 118 s. ISBN 80-239-0170-2

OUTLÁ, Veronika. *Právo Evropské unie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 387 s. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-084-0

ROŽŇÁK, Petr. *Mechanismy fungování Evropské unie: In quorum gratiam?*. Vydání první. Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2015. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-237-2

Předběžný termín obhajoby

2017/18 ZS – PEF (únor 2018)

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomických teorií

Elektronicky schváleno dne 21. 11. 2016

doc. PhDr. Ing. Lucie Severová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 11. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 29. 11. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Maastrichtská kritéria a jejich plnění Českou republikou" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 30.11. 2017

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. PhDr. Ing. Lucii Severové, Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a rady, které přispěly ke zvýšení úrovně této práce.

Maastrichtská kritéria a jejich plnění Českou republikou

Abstrakt

Tato diplomová práce na téma Plnění Maastrichtských kritérií Českou republikou se věnuje zejména analýze plnění Maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou se zvláštním zřetelem na jejich plnění zeměmi Visegrádské skupiny. Diplomová práce se nejdříve zabývá teoretickými východiskami týkajícími se prvních pokusů o ustanovení měnové unie, až po přijetí Delorsovy zprávy. Součástí této kapitoly je také představení jednotlivých maastrichtských konvergenčních kritérií.

Vlastní část je pak rozdělena do dvou částí. V první části je porovnání plnění konvergenčních kritérií zeměmi Visegrádské skupiny v období 2004 – 2016. Cílem této kapitoly je především vyhodnotit, které země Visegrádské skupiny si stojí v jejich plnění nejlépe a které naopak nejhůře. V druhé části je přistoupeno na základě získaných časových řad o jednotlivých časových zemích k odhadnutí budoucího vývoje plnění maastrichtských kritérií pomocí statistické funkce LINTREND. Kapitola výsledky a diskuze společně se závěrem shrnuje jednotlivé výsledky a zjištění a odpovídá na hypotézu, která byla stanovena hned na úvod.

Klíčová slova: Česká republika, vládní deficit, vládní dluh, eurozóna, Evropská unie, Maastrichtská fiskální kritéria, Visegrádská čtyřka

The Fulfilment of Maastricht Fiscal Criteria by the Czech Republic

Abstract

This master's thesis with topic about fulfilment of the Maastricht criteria by the Czech Republic focuses in particular on the fulfilment of the Maastricht convergence criteria by the Czech Republic, with special regard to their fulfilment by the Visegrad Group countries. The master's thesis first deals with the theoretical starting points concerning the first attempts to establish the Monetary Union until the acceptance of the Delors report. A part of this chapter is also introduction of each Maastricht convergence criteria.

The analytic part is divided on two parts. The first part compares the fulfilment of the convergence criteria by the Visegrad Group countries in the period 2004 – 2016. The aim of this chapter is first to evaluate which countries of the Visegrad Group are in their best performing and which are the worst. In the second part, based on the time series obtained on the individual countries, it is possible to estimate the future development of fulfilling the Maastricht criteria using the statistical function LINTREND. The results and discussion chapter, together with the conclusion, sums up the individual results, findings and responds to the hypothesis which was set out at the outset.

Keywords: Czech Republic, government deficit, government debt, eurozone, the European Union, Maastricht fiscal criteria, Visegrad Group

Obsah

Seznam obrázků	10
1 Úvod	12
2 Cíl práce a metodika	14
3 Teoretická část.....	16
3.1 Budování Evropské unie.....	16
3.1.1 Historie Evropské unie	16
3.1.2 Evropské společenství uhlí a oceli	16
3.1.3 Římské smlouvy.....	17
3.1.4 Evropská společenství.....	17
3.1.5 Koncepce tří pilířů	19
3.1.6 Rozšiřování Evropského společenství a Evropské unie	21
3.1.7 Evropská unie v současnosti.....	21
3.2 Instituce EU	22
3.3 Základní orgány Evropské unie	22
3.3.1 Evropská rada	23
3.3.2 Rada Evropské unie.....	23
3.3.3 Evropská komise	24
3.3.4 Evropský parlament	24
3.3.5 Soudní dvůr Evropské unie.....	25
3.3.6 Evropský účetní dvůr	25
3.4 Eurosystem	25
3.4.1 Evropská centrální banka	25
3.4.2 Rada guvernérů	27
3.4.3 Výkonná rada.....	27
3.4.4 Generální rada.....	28
3.4.5 Prezident.....	28
3.5 Evropský systém centrálních bank.....	28
3.6 Evropská hospodářská a měnová unie a zavedení eura.....	32
3.6.1 Evropský měnový systém.....	33
3.7 Eurozóna.....	33
3.7.1 Euro	35
3.7.2 Euro mimo eurozónu.....	36
3.7.3 Euro a Česká republika.....	36
3.8 Maastrichtská kritéria	41

3.8.1	Kritérium cenové stability	42
3.8.2	Kritérium směnného kurzu	42
3.8.3	Kritérium úrokových sazeb	43
3.8.4	Kritérium veřejného deficitu.....	44
3.8.5	Kritérium veřejného dluhu.....	44
3.8.6	Právní konvergence	44
4	Vlastní práce	45
4.1	Zprávy o plnění maastrichtských kritérií.....	45
4.2	Kritérium cenové stability	46
4.3	Kritérium úrokových sazeb.....	49
4.4	Kritérium udržitelnosti veřejných financí.....	52
4.5	Kritérium veřejného zadlužení.....	57
4.6	Kritérium směnných kurzů	62
4.7	Kritérium institucionálně právní	69
4.8	Souhrnné zhodnocení plnění maastrichtských kritérií	71
4.9	Predikce budoucího vývoje maastrichtských kritérií	72
5	Výsledky a diskuse	78
6	Závěr	79
7	Seznam použitých zdrojů	82
8	Přílohy	90
8.1	Euro bankovky	90
8.2	Euro mince.....	90

Seznam obrázků

Obrázek 1: Evropská unie - historie, smlouvy a struktura	19
Obrázek 2: Koncepce tří pilířů.....	20
Obrázek 3: Mapa rozšiřování Evropské unie.....	21
Obrázek 4: Schéma Evropského systému centrálních bank	29
Obrázek 5: Mapa eurozóny.....	35

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj kritéria cenové stability v zemích Visegrádské skupiny v letech 2004 - 2016 (v%)	47
Tabulka 2: Vývoj kritéria úrokových sazeb v zemích Visegrádské skupiny v letech 2004-2016 (v%)	50
Tabulka 3: Příliv zahraničních investic v rámci zemí Visegrádské skupiny v letech 2004-2008 (v mld. eur).....	51
Tabulka 4: Vývoj kritéria deficitu veřejných financí v zemích Visegrádské skupiny v letech 2004-2016 (v %)	53
Tabulka 5: Vývoj kritéria míry veřejného zadlužení k HDP v zemích Visegrádské skupiny v letech 2004-2016 (v %)	58
Tabulka 6: Zhodnocení plnění maastrichtských kritérií země Visegrádské skupiny za rok 2016.....	71
Tabulka 7: Predikce vývoje kritéria cenové stability v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017-2020 (v %)	73
Tabulka 8: Predikce vývoje dlouhodobých úrokových sazeb v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017-2020 (v %)	73
Tabulka 9: Predikce vývoje deficitu veřejných financí v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017-2020 (v %)	74

Tabulka 10: Predikce vývoje míry veřejného zadlužení v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017-2020 (% HDP)..... 75

Tabulka 11: Predikce vývoje měnových kurzů zemí Visegrádské skupiny (mimo Slovensko) s centrální paritou k 31. 12. 2016 (odhad pro roky 2017-2020) 76

Seznam grafů

Graf 1: Vývoj měnového kurzu slovenské koruny od roku 2005 do roku 2007 64

Graf 2: Vývoj směnného kurzu EUR/CZK od května 2012 až května 2017 a hypotetická centrální parita $\pm 15\%$ stanovená k 31. 12. 2013 65

Graf 3: Vývoj směnného kurzu EUR/PLN od května 2012 do května 2017 a hypotetická centrální parita $\pm 15\%$ stanovená k 31. 12. 2013 67

Graf 4: Vývoj směnného kurzu EUR/HUF v letech 2012 až 2017 a hypotetická centrální parita $\pm 15\%$ stanovená k 31. 12. 2013 68

1 Úvod

Myšlenka ustanovení společné měnové unie se rozvíjela již v hlavách signatářů Římské smlouvy, kterým byla založena Evropská společenství. Přestože snahy o ustanovení společné měny byly již v průběhu 60. a 70. let minulého století velmi ambiciózní, skutečné dohody o měnové unii se podařilo dosáhnout až na sklonku 80. let minulého století, kdy na madridském summitu byla přijata tzv. Delorsova zpráva o vytvoření Hospodářské a měnové unie.

Vzhledem k tomu, že ve většině zemí je klíčovým cílem monetární (měnové) politiky stabilizace inflace a devizového kurzu včetně udržování stability a likvidity bankovního sektoru, řadí se měnová politika společně s fiskální politikou ke klíčovým makroekonomickým politikám každé země. Z toho důvodu při vytváření měnových oblastí je nutné mít na zřeteli, že musí být respektovány určité podmínky, za kterých jednotliví členové obdrží vyšší přínosy ze členství, než náklady. V praxi byly tyto podmínky vztaženy do tzv. teorie optimálních měnových zón, která právě stanovuje aspekty, kterým musí být ze strany jednotlivých zemí dosaženo, aby se mohly stát členy dané zóny, a zároveň svým členstvím neohrožovaly ostatní členy. V podmínkách Evropské unie byla tato kritéria definována jako soubor tzv. maastrichtských konvergenčních kritérií.

Cílem předkládané práce je tak objasnit vývoj plnění maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou se zvláštním zřetelem na jejich plnění ostatními zeměmi Visegrádské skupiny. Dílčím cílem je pak pomocí jednoduché analýzy časových řad predikovat vývoj plnění daných kritérií Českou republikou a ostatními zeměmi Visegrádské skupiny v letech 2017–2020.

Hypotézou práce pak je: *„Česká republika nejlépe plní jednotlivá maastrichtská kritéria v komparaci s ostatními zeměmi Visegrádské skupiny, které ještě do Eurozóny nevstoupily.“*

Z obsahového hlediska se práce člení do dvou kapitol. V první teoretické části je přistoupeno k představení geneze Evropské měnové unie od jejího vzniku. Představeny jsou první pokusy o ustanovení měnové unie, až po přijetí Delorsovy zprávy, v jejímž rámci se následně koncept ustanovení měnové unie vyvíjel. Součástí této části je také

detailní představení jednotlivých maastrichtských konvergenčních kritérií, včetně vymezení pozadí, které k jejich ustanovení vedly.

V druhé, praktické části práce, je nejprve přistoupeno k objasnění zpráv o plnění maastrichtských kritérií, které představují základní dokument, ve kterém každá nečlenská země Evropské měnové unie popisuje stávající vývoj sledovaných ukazatelů. Následně je přistoupeno k detailnímu rozboru jednotlivých maastrichtských kritérií a jejich plnění ze strany zemí Visegrádské skupiny v letech 2004–2016. Součástí této kapitoly je také souhrnné zhodnocení plnění maastrichtských kritérií ze strany jednotlivých zemí. Závěr této kapitoly je věnován predikci budoucího vývoje plnění maastrichtských kritérií ze strany jednotlivých zemí Visegrádské skupiny. Vzhledem k tomu, že je možné predikovat pouze kvantitativní data, je odhad budoucího vývoje veden pouze pro vývoj cenové stability, dlouhodobých úrokových sazeb, deficitu veřejných financí, míry veřejného zadlužení a vývoje směnných kurzů.

2 Cíl práce a metodika

Hlavním cílem této práce je objasnit vývoj plnění maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou se zvláštním zřetelem na jejich plnění ostatními zeměmi Visegrádské skupiny. Dílčím cíl je pak pomocí jednoduché analýzy časových řad predikovat vývoj plnění daných kritérií Českou republikou a ostatními zeměmi Visegrádské skupiny v letech 2017–2020. Dalším dílčím cílem je odpovědět na hypotézu, které zní: *„Česká republika nejlépe plní jednotlivá maastrichtská kritéria v komparaci s ostatními zeměmi Visegrádské skupiny, které ještě do Eurozóny nevstoupily.“*

Z hlediska zvolených metod jsou pak důležitými metodami práce **metoda deskripce, metoda analýzy, metoda komparace a metoda evaluace.**

Pokud jde o **deskripci**, pak se jedná o popisnou metodu založenou na objektivním a věrohodném popisu zkoumaných jevů a skutečností. Základem této metody je nezaujatý komplexní popis jednotlivých faktů a skutečností. Tato metoda se hojně uplatňuje především v teoretické části práci, při popisu vývoje měnové unie a jednotlivých maastrichtských konvergenčních kritérií. Další metodou práce je **metoda analýzy neboli rozboru**, která spočívá v rozkladu celku na jeho jednotlivé dílčí části. Lorenc (2008) doplňuje, že analýza spočívá v procesu reálného myšlenkového rozkladu objektu na menší složky, které se následně stávají předmětem dalšího zkoumání. Zkoumají se přitom nejen jednotlivé složky celku, ale také jejich vlastnosti, funkční vztahy mezi nimi apod. Analýza je nepostradatelnou metodou v rámci poznávání podstaty jevů a dále také pro determinování metodiky vědeckovýzkumné činnosti. Tato metoda je využita jak v rámci teoretické části, tak i v rámci praktické části při rozboru vývoje jednotlivých maastrichtských konvergenčních kritérií.

Další metodou práce je **metoda komparace neboli srovnání**, která spočívá v porovnání shodných a rozdílných vlastností dvou a více zkoumaných jednotek. Tato metoda se uplatňuje především v rámci praktické části, kdy jsou jednotlivé země Visegrádské skupiny navzájem komparovány při rozboru vývoje jednotlivých maastrichtských konvergenčních kritérií a následně jsou jednotlivé země klasifikovány dle úrovně plnění jednotlivých kritérií.

Poslední metodou práce je **metoda evaluace**, která spočívá v systematickém, nestranném a věcném zhodnocení zvolených výzkumných objektů. Tato metoda se uplatňuje především v praktické části práci, kdy dochází jednak k dílčímu zhodnocení vývoje jednotlivých maastrichtských kritérií u jednotlivých zemí Visegrádské skupiny a jednak při komplexních zhodnocení plnění všech kritérií jednotlivými zeměmi.

Pro odhadování budoucího vývoje dat je využita funkce LINTREND. Pomocí této funkce je možné předvídat či provádět odhady o budoucích datech na základě tendencí vyvozených z dat již známých

3 Teoretická část

3.1 Budování Evropské unie

Evropská unie byla formálně ustanovená 1. listopadu 1993 za účelem rozvoje a upevnění hospodářské kooperace mezi členskými státy a hlubší integrací. Dvanáct zakládajících členských států v den ustanovení Evropské unie podepsalo Smlouvu o Evropské unii, která je také označována jako Maastrichtská smlouva. (Keřkovský, Keřkovská, 1999)

3.1.1 Historie Evropské unie

Pokusy o sjednocení Evropy do komplexního celku pocházejí už z dávné historie. Do konce druhé světové války byly však neúspěšné. Po druhé světové válce byla budoucnost Evropanů nejistá. Všem bylo jasné, že je potřeba vybudovat nové struktury, které povedou k obnově Evropy. V roce 1946 Winston S. Churchill popsal celou situaci při svém projevu na Curyšské univerzitě, kde začal prosazovat jakési nové Spojené státy v Evropě. Velké Británii ale nepřiznával ve Spojených státech evropských žádnou roli, i přesto že do té doby měla přední postavení mezi státy Commonwealthu. (Šonko a kol., 2003)

3.1.2 Evropské společenství uhlí a oceli

Smlouva o Evropském společenství uhlí a oceli (ESUO) byla šesticí západoevropských států podepsána dne 18. 4. 1951. Podílela se na ní Francie, SRN, Itálie a státy Beneluxu. Smlouva vstoupila v platnost roku 1952 (Šonko a kol., 2003). Hlavním cílem tohoto sdružení bylo zabránit válečnému konfliktu mezi Německem a Francií. Díky této smlouvě byl montánní průmysl převeden pod mezinárodní kontrolu. Kromě kontroly strategických surovin (uhlí, ocel), bylo Evropské společenství uhlí a oceli základním kamenem hospodářské a poté i politické evropské integrace. Smlouva obsahovala podmínky volného obchodu a jednotného trhu v oblasti uhlí, železa, rud, koksu, oceli a odpadového železa.

ESUO vyžadovalo vznik nadnárodních kontrolních a řídicích orgánů – ty pak měly pravomoc v oblastech rušení a zákazů tarifních bariér, restriktivních opatření, státních

dotací, stanovení min. a max. cel na import oceli a uhlí. Tato smlouva byla podepsána na 50 let a ztratila platnost dne 23. července 2002. (Keřkovský, Keřkovská, 1999)

3.1.3 Římské smlouvy

Po úspěchu ESUO se začalo rozhodovat o prohloubení integrace i v dalších sektorech. V italském letovisku Messina v roce 1955 se začalo jednat o dvou dalších koncepcích. První koncepce obsahovala rozšíření sektorové integrace i na další hospodářská odvětví. Druhá koncepce pak prosazovala vybudování společného trhu pro všechno průmyslové zboží. Ani jedna z koncepcí ale nenašla svoji okamžitou podporu. Nakonec výbor došel ke společnému řešení. Navrhl pokračovat v sektorové integraci a zároveň začít budovat společný trh. Byl vypracován návrh na vybudování organizace pro kontrolu a podporu jaderného výzkumu (EURATOM)) a byl zároveň zahájen plán na výstavbu společného trhu (EHS). Dne 25. 3. 1957 byl stávající šesticí států (Francie, Itálie, Belgie, Německo, Lucembursko a Nizozemsko) podepsány takzvané Římské smlouvy. První byla Smlouva o zřízení Evropského hospodářského společenství (EHS) a druhou Smlouva o zřízení Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM). Od roku 1958 vedle sebe existují tři samostatné subjekty: ESUO, EHS a EURATOM. Souhrnně jsou označovány jako Evropská společenství. (Dočkal, Kaniok, 2006)

3.1.4 Evropská společenství

Z dohody o sloučení všech tří společenství došlo ke vzniku společných orgánů pro EHS a to Rady a Komise. V roce 1960 vznikla Stockholmská smlouva o Evropském sdružení volného obchodu (EFTA), která byla podepsána státy Velkou Británií, Norskem, Švédskem, Dánskem, Švýcarskem, Rakouskem a Portugalskem. Volný obchod se týkal průmyslových výrobků a jeho hlavním cílem bylo odbourání dovozních cel mezi členskými státy.

Na konci roku 1969 se uskutečnila mezivládní konference tzv. Haagský summit, na kterém se definovaly tři základní cíle evropského směřování: „dokončení, prohloubení, rozšíření“. Dokončením bylo myšleno dosažení vymezených cílů ve smlouvách, prohloubením pak přijetí nových aktivit a cílů a rozšířením znamenalo realizovat přijetí nových členů. Na rozdíl od dokončení, které trvalo minimální dvě dekády, se prohloubení

a rozšíření povedlo uskutečnit již v 70. letech 20. století. Haagský summit se díky tomu stal významným mezníkem evropské integrace.

Nastínit nové možnosti a prolomit integrační krizi se pokoušel předseda Komise Rey Jenkins, který v roce 1977 představil projekt Evropského měnového systému (EMS). Hlavním cílem EMS bylo stabilizovat měnové kurzy a prohloubit měnovou integraci ke společné měnové unii. EMS byl tvořen prvky (Keřkovský, Keřkovská, 1999):

- mechanismus směnných kurzů
- evropská měnová jednotka
- indikátory divergence
- úvěrové nástroje Evropského fondu pro měnovou spolupráci

V roce 1981 bylo společenství rozšířeno o Řecko a v roce 1986 o Portugalsko a Španělsko.

V únoru 1986 byl přijat Jednotný evropský akt, který představoval první revizi Římských smluv od jejich přijetí v roce 1957. Díky tomuto aktu padly od 1. 1. 1993 všechny překážky volného trhu uvnitř ES a konečně mohlo docházet k volnému pohybu tzv. čtyř svobod (práce, kapitál, zboží, osoby). Mezi nejdůležitější opatření řadíme:

- spolupráce s oblastí měnové a hospodářské politiky
- ochrana životního prostředí
- pravidelné setkání předsedů členských států ES
- sociální a ekonomická soudržnost
- rozvoj a výzkum technologií
- vytvoření vnitřního trhu do roku 1992
- spolupráci v oblasti zahraniční politiky
- nové legislativní postupy, které vedou k zefektivnění rozhodování Rady ministrů
- rozšíření soudního dvora ES o Dvůr první instance

Jednotný evropský pakt je považován za první velkou reformu ES, která vedla k ustanovení Evropské unie Maastrichtskou smlouvou.

Ve dnech 11. – 12. 11. 1991 byl předložen návrh smlouvy o Evropské unii, někdy též Maastrichtská smlouva. Smlouva o Evropské unii znamenala posun k charakteru Společenství a rozdělila agendy Společenství do třech pilířů, které se navzájem liší mírou nadnárodního a mezinárodního charakteru. Podle tohoto rozdělení vznikla myšlenková konstrukce tzv. maastrichtského chrámu. (Dočkal, Kaniok, 2006)

Obrázek 1: Evropská unie-historie, smlouvy a struktura

1952	1958	1967	1993	1999	2003
		Evropská společenství (ES*)	Evropská unie (EU)		
	Evropské společenství uhlí a oceli (ESUO)				
	Evropské hospodářské společenství (EHS)	Evropská společenství (ES)			
	Evropské společenství pro atomovou energii (Euratom)				
		*ES: ESUO, EHS (ES od roku 1993), Euratom	Spravedlnost vnitřní věci, Policejní justiční spolupráce		
			Společná zahraniční a bezpečnostní politika (SZBP)		
	ŘÍMSKÉ SMLOUVY	SLUČOVACÍ SMLOUVA	MAASTRICHTSKÁ SMLOUVA	AMSTERDAMSKÁ SMLOUVA	NICKSKÁ SMLOUVA

Zdroj: Vlastní zpracování, (EU - NATO - OSN, 2007)

3.1.5 Koncepce tří pilířů

Smlouva o Evropské unii znamenala posun k supranacionálnímu charakteru Společenství a rozdělila agendy Společenství do několika pilířů, které se navzájem odlišují mírou mezivládního a nadnárodního charakteru. (Dočkal, Kaniok, 2006)

První pilíř

V prvním pilíři jsou pravomoci iniciátora legislativy ponechány výhradně v rukou nadnárodní Komise a v Radě ministrů při rozhodování je charakteristický převážně hlasováním kvalifikovanou většinou. Tento pilíř tvoří původní Smlouvu o EHS, která byla přejmenována Smlouvou o EU na Smlouvu o Evropském společenství (Smlouva o ES). Právě na základě této smlouvy jsou prováděny všechny společné politiky a aktivity, které navazují na agendu jednotného trhu. Zařadit sem můžeme kromě společné obchodní, zemědělské a dopravní politiky také nově definovanou společnou měnu, nově ustanovené občanství Unie a princip subsidiarity. Podle Maastrichtské smlouvy nadále zůstávají

nadnárodní principy platné pouze pro záležitosti prvního pilíře a Smlouva přesně udává roli Komise EU, Soudního dvora EU a Rady EU ve druhém pilíři. (Fiala, Pitrová, 2003)

Druhý pilíř

Druhý pilíř podle Maastrichtského chrámu obsahoval nově vzniklou agendu Společné zahradní a bezpečnostní politiky (SZBP) zaměřenou na realizaci politiky obrany, bezpečnosti, lidských práv a zahraničních vztahů. Hlavní koordinátor pro tuto oblast byla stanovena Evropská rada. Právě rozvoj sektoru obrany bylo v pilíři SZBP považováno za jeden z nejvýznamnějších integračních posunů. Ve smlouvě o EU je velký zájem prohlubovat spolupráci se členskými státy Západoevropské unie (ZEU) bez ohrožení vztahů členských zemí k NATO. Unie také požádala ZEU, kterou označila za nedílnou součást EU, aby prováděla a vypracovávala rozhodnutí a akce Unie mající dopad na obranu. (Fiala, Pitrová, 2003)

Třetí pilíř

Obdobně jako druhý pilíř zahrnoval novou oblast EU, kterou tvořila oblast Vnitřní a justice. Společným zájmem bylo zlepšení podmínek v oblasti azylové politiky, boje proti organizovanému zločinu, přistěhovalecké politiky a soudní a celní správy.

Hlavní důvod vytvoření tohoto pilíře bylo snížit kriminalitu následkem volného pohybu osob. Klíčovým bodem pro fungování tohoto pilíře bylo založení společného policejního úřadu Europol. (Fiala, Pitrová, 2003)

Obrázek 2: **Koncepce tří pilířů**

Zdroj: Fiala, Pitrová, 2003

3.1.6 Rozšiřování Evropského společenství a Evropské unie

K prvnímu rozšíření ES došlo v roce 1973 přistoupením Velké Británie, Dánska a Irska. V roce 1981 přistoupilo Řecko a stalo se desátým členem. O pět let později tedy 1986 přistoupilo Španělsko a Portugalsko. Roku 1995 se členy EU staly Finsko, Rakousko a Švédsko. Roku 2004 došlo k největšímu rozšíření, kdy se „Patnáctka“ rozrostla na „Pětadvacítku“ přistoupením států: Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovinsko, Slovensko. V roce 2007 přistupuje Bulharsko a Rumunsko. Doposud k poslednímu rozšíření Evropské unie došlo v roce 2013, kdy přistoupilo Chorvatsko. (Dočkal, Kaniok, 2006)

Obrázek 3: Mapa rozšiřování Evropské unie

Zdroj: European central bank, 2007

3.1.7 Evropská unie v současnosti

Evropská unie v současnosti zahrnuje 28 států Evropy čítající 506 miliónů lidí. Hlavními orgány Evropské unie jsou:

- Evropský parlament

- Rada Evropské unie
- Evropská rada
- Evropská komise
- Soudní dvůr Evropské unie
- Evropská centrální banka
- Účetní dvůr

Aktuální témata, kterými se Evropská unie zabývá, jsou životní prostředí a klima, možné odstoupení Velké Británie z EU, vnitřní trh EU a strategie Evropa 2020. (Základní informace o EU, 2016)

3.2 Instituce EU

Základní tvar dnešních institucí pochází z ESUO (1951). Nejpoužívanější dělení evropské instituce rozděluje do 4 skupin (Dočkal, Kaniok 2006):

- rozhodovací (Evropský parlament, Rada EU, Evropská rada, Komise)
- poradní (Výbor regionů, Hospodářský a sociální výbor)
- finanční (Evropská centrální banka, Evropská investiční banka)
- kontrolní (Evropský soudní dvůr, Soud první instance, Účetní dvůr)

Posupné rozšiřování Evropské unie sebou přineslo potřebu zjednodušit a zefektivnit institucionální fungování EU. Po mnoha letech těžkého vyjednávání byla dne 13. prosince 2007 podepsána členskými státy Lisabonská smlouva, která upravovala řadu ustanovení tak, aby rozšířená EU získala odpovídající právní rámec a nástroje pro řešení budoucích výzev a naplnila očekávání svých občanů. Lisabonskou smlouvu tvoří dva dokumenty, a to Smlouva o Evropské unii (SEU) a Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU). V platnost tato smlouva vstoupila 1. prosince 2009. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.3 Základní orgány Evropské unie

Mezi základní orgány Evropské unie řadíme: Evropská Rada, Rada EU, Evropská komise, Evropský parlament, Soudní dvůr Evropské unie, Evropská centrální banka.

Poradní orgány tvoří Hospodářský a sociální výbor a Výbor regionů. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.3.1 Evropská rada

Evropská rada se neformálně scházela už od roku 1974, v roce 1992 získala formální status a jako oficiální orgán Evropské unie funguje od roku 2009. Evropská rada zadává politické úkoly pro jednotlivé oblasti a zároveň stanovuje rámcové termíny pro jejich splnění. Její hlavní metodou, kterou využívá při své pracovní činnosti, je diskuse a přijímání závěrů. Novou funkcí, která byla stanovena Lisabonskou smlouvou, je stálý předseda Evropské rady, kterého volí Evropská rada na základě kvalifikované většiny na dva a půl roku. Stálý předseda předsedá zasedáním Evropské rady a vede všechny jednání. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.3.2 Rada Evropské unie

Rada vykonává společně s Evropským parlamentem funkci legislativní a rozpočtovou. Skládá se ze zástupců členských států na úrovni ministrů s oprávněním zavazovat vládu svého členského státu. Každého jednání Rady se vždy účastní člen Evropské komise odpovědný za projednávání otázek. Rada se schází na základě svolání předsedou, přičemž jeho rozhodnutí o svolání závisí na jeho uvážení, popřípadě vychází ze žádosti člena Rady či zástupce Evropské komise. Termíny zasedání se oznamují 7 měsíců dopředu. (Rožňák, 2015)

Hlavním úkolem rady je schvalovat právní předpisy předkládané Evropskou komisí (směrnice, nařízení, rozhodnutí...), přičemž skoro pokaždé přijímá rozhodnutí společně s Evropským parlamentem. I když se v praxi Rada schází v několika sektorových formacích, vždy je jen jedním orgánem. Rada se schází ve formacích (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015):

- Rada pro obecné věci (GAC)
- Rada pro zahraniční věci (FAC)
- Rada pro hospodářské a finanční věci (ECOFIN)
- Rada pro zaměstnanost, sociální politiku, zdraví a ochranu spotřebitele (EPSCO)

- Rada pro dopravu, telekomunikace a energetiku (TTE)
- Rada pro životní prostředí (ENVI)
- Rada pro zemědělství a rybolov (AGRIFISH)
- Rada pro vzdělávání, mládež a kulturu (EYC)

3.3.3 Evropská komise

Vznikla na základě ustanovení v zakládacích smlouvách v 50. letech 20. století a sídlí v Bruselu. Jedná se o politicky nezávislý výkonný orgán Evropské unie. Funkční období Evropské komise je 5 let. Z jednotlivých členských států jsou vybíráni členové Komise. Obvykle se schází jednou týdně a svoje rozhodnutí schvaluje prostou většinou. (Zahradník, 2003)

Hlavní úkoly a pravomoci (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015):

- Legislativní pravomoc: předkládání návrhů právních předpisů Radě a Evropskému parlamentu
- Výkonná pravomoc: provádění a řízení politik EU, plnění rozpočtu a zastupování EU na mezinárodní scéně, např. při jednání dohod mezi Evropskou unií a jinými zeměmi
- Kontrolní pravomoc: společně se Soudním dvorem EU vymáhá platné legislativy

3.3.4 Evropský parlament

Parlament existuje již od samého začátku jako Společné shromáždění Evropského společenství uhlí a oceli. Roku 1962 byl přejmenován a je již znám jako Evropský parlament. Společně s Radou vykonává legislativní a rozpočtovou funkci a funkci politické kontroly. Každých pět let jsou přímou volbou voleni poslanci parlamentu. Parlament má 751 poslanců a volí předsedu Komise. Parlament je zákonodárný orgán Evropské unie, který sídlí v Lucembursku, Štrasburku a Bruselu. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.3.5 Soudní dvůr Evropské unie

První zakládající Smlouvou o ESUO byl zřízen roku 1957 Soudní dvůr ESUO, který byl v roce 1957 nahrazen Soudním dvorem Evropského společenství. Soudní dvůr se skládá z 27 soudců a 8 generálních advokátů, kteří jsou jmenováni na 6 let společnou dohodou vlád členských států. Generální advokáti slouží k nápomoci soudu. Jejich úkolem je poskytovat odborné, nestranné a nezávislé stanovisko k projednávanému případu. Dále je tvořen z Tribunálu, kde je také každá členská země EU zastoupena jedním soudcem a Soudem pro veřejnou službu o sedmi soudcích. (Evropský soudní dvůr)

Cílem tohoto orgánu je zajistit rovný výklad a uplatňovat práva ve všech členských zemích EU, dále pak kontrolovat, zda orgány EU a státy dodržují právní předpisy. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.3.6 Evropský účetní dvůr

Byl zřízen roku 1977 poté, co Evropská unie vytvořila vlastní příjmy do svého rozpočtu. Evropský účetní dvůr je nezávislý na ostatních orgánech EU. Jeho hlavním úkolem je kontrola správných výběrů finančních prostředků a napomáhá efektivnější hospodaření s těmito prostředky. Hlavním záměrem je, aby peníze daňových poplatníků byly využívány co nejlépe. Sídlí v Lucembursku. Každý členský stát EU má jednoho zástupce, který ho reprezentuje. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.4 Eurosystem

Je tvořen Evropským systémem centrálních bank a Evropskou centrální bankou. Fungování Evropského systému centrálních bank a Eurosystemu je závislé na okamžiku, kdy všechny členské země Evropské unie se stanou zároveň i členy eurozóny a zavedou tak měnu euro. (Baldwin, Wyplosz, 2008)

3.4.1 Evropská centrální banka

Evropská centrální banka (ECB) byla společně s Evropským systémem centrálních bank (ESCB) založena 1. července 1998 ve Frankfurtu nad Mohanem. Od roku 1999 odpovídá za provádění měnové politiky v eurozóně, tedy mezi zeměmi, které zavedly euro. Základní kapitál při zahájení činnosti byl 5 miliard EUC. Nezávislost ECB a centrálních

bank je upravena Smlouvou o fungování EU a Statusem ESCB/ECB. Nezávislost Evropské centrální banky znamená stav, kdy národní centrální banka ani člen jejich rozhodovacích orgánů nesmí vyžadovat ani přijímat pokyny od orgánů, institucí nebo jiných subjektů Unie, od žádné vlády členského státu nebo od jakéhokoliv subjektu. (Rožňák, 2015)

Orgány, instituce nebo jiné subjekty vlády Unie a vlády členských států se zavazují zachovat tuto zásadu a nesnaží se ovlivňovat členy rozhodovacích orgánů. Nezávislost je nadále podmíněna následujícími skutečnostmi (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015):

- Institucionální nezávislost – banky nesmějí přijímat ani požadovat pokyny od orgánů ES, vlády členského státu nebo jiného orgánu
- Osobní nezávislost – funkční období orgánů národních bank musí být dostatečně dlouhé, minimálně 5 let, a představitelé centrálních bank mohou být odvoláni pouze z důvodu uvedeného ve smlouvě
- Věcná (funkční) nezávislost – stanovit hlavní cíl a odpovědnosti za jeho plnění. Hlavním cílem centrálních bank a Evropské centrální banky je udržet cenovou stabilitu
- Finanční nezávislost – vláda nesmí ovlivňovat rozpočty centrálních bank a nesmí využívat centrální banku k financování státních výdajů. Finanční nezávislost tak umožňuje centrálním bankám faktický výkon nezávislosti

Prvořadým cílem ECB je udržet cenovou stabilitu a ochránit tak hodnotu eura. Má právo být konzultována orgány Unie při přijímání právních aktů a také legislativními orgány členských států. Musí také dbát na sjednocování podmínek bankovního dohledu v členských státech EU.

Mezi hlavní nástroje Evropské centrální banky patří právní akty. Jsou jimi zejména rozhodnutí, nařízení, doporučení, stanoviska a dále obecné zásady, vnitřní rozhodnutí a pokyny. ECB má omezenou regulatorní pravomoc ve Smlouvě a Statutu předmětem plnění úkolů určených pro ECB, respektive pro Eurosystem.

Úlohou Evropské centrální banky je také podpora obecné hospodářské politiky Unie. Jako jediný orgán schvaluje vydávání eura. Řídícími orgány ECB jsou (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015):

- Rada guvernérů
- Výkonná rada
- Generální rada
- Prezident

3.4.2 Rada guvernérů

Rada Guvernérů se skládá z guvernérů národních centrálních bank států, jejichž měnou je euro a z členů Výkonné rady. Hlavním úkolem je určovat měnovou politiku Unie. Dále Rada guvernérů vykonává konzultační funkci k návrhům právních předpisů v oblasti spadající do její působnosti na Unijní i národní úrovni. Do její kompetence spadá i přijímání jednacního řádu upravujícího organizaci ECB a rozhodovacích orgánů, či rozhodování o mezinárodní spolupráci a začlenění do mezinárodních měnových institucí. Rada zasedá alespoň desetkrát ročně a její zasedání je důvěrné, pokud sama Rada nerozhodne jinak. Je patrné, že hlavním rozhodovacím orgánem ECB je právě Rada guvernérů. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.4.3 Výkonná rada

Výkonná rada je složená z prezidenta, viceprezidenta a dalších 4 členů. Všichni členové, jsou jmenováni z osob, které mají zkušenosti v měnovém či bankovním sektoru a jsou uznávané. Na doporučení Rady po konzultaci s Evropským parlamentem a Radou guvernérů se jednomyslně jmenují členové vlád, jejichž funkční období je 8 let (bez možnosti opětovného jmenování). Členové Výkonné rady vykonávají svojí činnost na plný pracovní úvazek a pouze se souhlasem Rady guvernérů mohou vykonávat jinou výdělečnou nebo nevýdělečnou profesionální činnost.

Hlavní úkol Výkonné rady je provádět měnovou politiku v souladu s obecnými zásadami a rozhodnutími Rady guvernérů. V tomto směru má kompetence (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015):

- oprávnění dávat nezbytné pokyny národním centrálním bankám
- připravit zasedání Rady guvernérů
- vykonávat běžné činnosti ECB

- vykonávat pravomoci, které na ni byly přeneseny Radou guvernérů

Výroční zprávy Výkonná rada předkládá Evropskému parlamentu, Evropské radě a Evropské komisi. Ukládá sankce za neplnění nařízení Evropské centrální banky. Výkonná rada je operativním orgánem eurozóny, který naplňuje rozhodnutí Rady guvernérů. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.4.4 Generální rada

Byla zřízena dodatečně jako třetí rozhodovací orgán ECB. Skládá se z prezidenta, viceprezidenta ECB a z guvernéra národních centrálních bank všech členských států EU. Generální rada je považována za rozhodovací orgán, který je vytvořený na přechodnou dobu. Zajišťuje kontakt mezi Eurosystemem a centrálními bankami stojící mimo eurozónu. Plní tak úkoly převzaté od Evropského měnového institutu. Jakmile všechny členské státy Evropské unie zavedou euro, bude Generální rada rozpuštěna. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.4.5 Prezident

Prezident je doplňující orgán, který je součástí všech řídicích orgánů Evropské centrální banky. Provádí měnovou politiku v souladu s instrukcemi a rozhodnutími Generální rady. Jeho úkolem je připravovat zasedání Generální rady a předsedá Radě guvernérů, Výkonné radě i Generální radě ECB. (Fiala, Zpěvák, Jonáková, Novotný, 2015)

3.5 Evropský systém centrálních bank

Evropská centrální banka spolu s 27 národními centrálními bankami tvoří Evropský systém centrálních bank (European System of Central Banks, ESCB). Tento systém nahradil Evropský měnový institut a je stejně jako ECB trvalou institucí, která vznikla začátkem třetí etapy Hospodářské a měnové unie. Na rozdíl od Eurosystemu zahrnuje také národní centrální banky členských zemí Evropské unie, které nezavedly euro. Národní centrální banky jednotlivých zemí mají v systému postavení samostatných právnických osob. V různých oblastech týkajících se měnové politiky spolupracují individuálně s Evropskou centrální bankou. Například vzájemná spolupráce při shromažďování statistických informací je nezbytná k úspěšnému fungování Evropské centrální banky. Zároveň se národní centrální banky spolu s ECB podílejí na činnostech měnových

- federalismus, subsidiarita
- nezávislost, odpovědnost

Základní úkoly, které uskutečňuje ESCB:

- provádění a definice měnové politiky eurozóny
- provádění měnových operací, které jsou v souladu s příslušným ustanovením Maastrichtské smlouvy
- správa a držení oficiálních cizoměnových rezerv
- podpora fungování platebních systémů
- konzultační činnost, legislativní činnost, shromažďování statistických informací

K plnění svých cílů má ECB spolu s jednotlivými centrálními bankami členských států HMU k dispozici soubor nástrojů monetární politiky. Řadíme mezi ně skupinu operací na volném trhu, dva nástroje v podobě stálých facilit a požadavky na minimální rezervy.

Mezi významné operace v monetární politice ESCB můžeme zařadit operace na volném trhu. Tyto operace jsou důležitým prvkem pro řízení úrokových sazeb na trhu, řízení bankovní likvidity a signalizaci orientace monetární politiky. Evropský systém centrálních bank má pro provádění operací na volném trhu k dispozici pět druhů nástrojů, kdy nejdůležitější z nich je reverzní transakce. Ostatní jsou přímé transakce, vydávání dluhových cenných papírů, měnové swapy a přijímání termínových vkladů. (Jílek, 2013)

Reverzní transakce znamenají operace, ve kterých ESCB nakupuje nebo prodává způsobilá aktiva na základě dohod o zpětném odkupu nebo provádí úvěrové operace proti způsobilým aktivům sloužícím jako zajištění. Reverzní transakce se podle cílů, pravidelnosti a postupů dělí na 4 druhy operací (Lacina, 2007):

- Hlavní refinanční operace – pravidelné rezervní operace, které slouží k zajištění likvidity. Mají při sledování cílů monetární politiky stěžejní roli. Jsou hlavním zdrojem refinancování finančního sektoru.
- Dlouhodobější refinanční operace – slouží také k zajištění likvidity. Jejich cílem je poskytnout refinancování finančního sektoru, dlouhodobé.
- Operace jemného doladění – jsou prováděny s cílem řízení likvidity na trhu úrokových sazeb, především pak za účelem zmírnění dopadů na úrokové sazby z důvodu neočekávaných výkyvů likvidity trhu. Jejich velká výhoda je rychlá akceschopnost při neočekávaném vývoji trhu. Mají většinou podobu rezervních operací, ale mohou mít také podobu přímých transakcí, měnových swapů a příjmu termínových vkladů. Stejně jako dva výše uvedené nástroje tak i tyto používají zejména jednotlivé centrální banky. Nicméně operace jemného doladění může provádět i sama ECB.
- Strukturální operace – slouží k úpravě likvidity na finančním trhu a strukturální pozice ESCB vůči finančnímu sektoru

Další typ nástrojů, který je používán ESCB jsou stálé facility. Jejich cílem je poskytnout a absorbovat jednodenní likviditu přes noc, určit obecnou orientaci monetární politiky a upravit jednodenní tržní úrokové sazby. Stálé facility jsou spravovány decentralizovaně a to jednotlivými centrálními bankami. Protistrany pak mohou využít (Lacina, 2007):

- Mezní zápůjční facilitu – na rozdíl od jednodenní likvidity jsou centrálním bankám ze strany jednotlivých komerčních bank v dané zemi převáděna aktiva, jejichž úroková sazba většinou představuje horní hranici jednodenní tržní úrokové sazby.
- Vkladovou facilitu – představuje nižší hranici jednodenní tržní úrokové sazby, komerční banky provádí u centrálních bank jednodenní vklad proti způsobilým aktivům

Třetím nástrojem jsou minimální rezervy, které se vztahují na úvěrové investice v ESCB. Je důležité si uvědomit, že ECB primárně nepoužívá tento nástroj jako nástroj monetární politiky. Cílem stanovování minimálních rezerv je především podpora stanovení krátkodobých úrokových sazeb na mezibankovním trhu a to za předpokladu, že jsou tyto minimální rezervy dodržovány. Výstupem je účinnější řízení úrokových sazeb prostřednictvím operací ovlivňujících likviditu (Lacina, 2007).

3.6 Evropská hospodářská a měnová unie a zavedení eura

Evropská hospodářská a měnová unie je důsledek uspořádání v Evropě a stále větší provázanosti ekonomik států Evropy. Vznik byl formován čtyřmi událostmi (Hospodářská a měnová politika EU):

1. Podpis smlouvy o EHS v roce 1957. Jednalo se zejména o postupné sblížení hospodářských politik členských států EHS.
2. Předložení Wernerovy zprávy Radě ministrů v roce 1970. Zpráva byla vypracována skupinou expertů pod vedením lucemburského ministerského předsedy Wenera a byly v ní navrženy konkrétní kroky k uskutečnění projektu Hospodářské a měnové unie.
3. Vytvoření Evropského měnového systému, jehož hlavním cílem je udržet stabilitu mezi kurzy měn jednotlivých členských států.
4. Realizace Delorovy zprávy roku 1990. Tato událost navazuje na Wernerovu zprávu a je mapou k vytvoření Hospodářské měnové unie.

Delorova zpráva byla z velké části začleněna do Maastrichtské smlouvy a to do kapitoly 6 „Hospodářská měnová unie“. Hlavním cílem bylo vytvoření společné evropské měny. Čtvrtá fáze se skládá ze tří etap. V první etapě z roku 1990 členské země postupně snížily flukтуаční pásma svých národních měn a byla posílena spolupráce centrálních bank. V druhé etapě z roku 1994 byl ustanoven Evropský měnový institut se sídlem ve Frankfurtu nad Mohanem, který měl za úkol vytvořit ideální podmínky pro zavedení společné měny. Součástí druhé etapy je také plnění kritérii konvergence jednotlivými členskými státy, která byla stanovena jako podmínka pro vstup do evropské měnové unie. Tato kritéria se nazývají Maastrichtská konvergenční kritéria a více o nich

bude pojednáno v samostatné části práce. Třetí etapa, zavedení společné měny, byla zahájena v roce 1999. V této etapě začala ECB provádět jednotnou měnovou politiku a také vzniká ESCB. Započala výroba bankovek a mincí společné měny euro. Byl vytvořen seznam států, které společnou měnu přijmou na základě plnění Maastrichtských kritérií. Následovalo zavedení společné měny euro v poměru 1:1. (Hospodářská a měnová politika EU)

3.6.1 Evropský měnový systém

Na základě iniciativy vrcholných představitelů zemí Německa a Francie byl v rámci užší měnové spolupráce ustanoven nový měnový systém. Oficiální zahájení činnosti Evropského měnového systému se pojí s datem 13. března 1979. Cílem tohoto měnového systému je stabilizace měnových kurzů, podpora konvergence a měnové integrace směrem k hospodářské a měnové unie. Pro EMS jsou charakteristické čtyři prvky. Těmito prvky jsou indikátory divergence (Divergence Indicators), evropská měnová jednotka ECU (European Currency Unit), mechanismus měnových kurzů ERM (Exchange Rate Mechanism) a úvěrové nástroje Evropského fondu pro měnovou spolupráci (European Monetary Cooperation Fund, EMCF). (Dědek, 2014)

3.7 Eurozóna

Eurozóna je podmnožinou Evropské unie. Členské země eurozóny pojí společná měna euro, s jejímž přijetím je spojeno plnění podmínek zvaných Maastrichtská konvergenční kritéria. Vznik eurozóny se datuje k 1. lednu 1999 a v roce 2016 ji tvoří 19 států z celkového počtu 28 zemí Evropské unie.

Z počátku operovala pouze v bezhotovostním režimu, až v roce 2002 byly národní měny s konečnou platností nahrazeny eurobankovkami a mincemi. Eurozóna je jednou z nejvýznamnějších ekonomických oblastí světa díky své rozloze, která činí 2,8 miliónů čtverečních metrů, což představuje 63% rozlohy Evropské unie. Počtem obyvatel, který překračuje 330 milionů, se podílí na 65% celkového počtu obyvatel EU. Její hospodářský potenciál, který je měřený hrubým domácím produktem standardu kupní síly, zabezpečuje více než 70% celkového výkonu EU. Vstupem do eurozóny funkci národních centrálních bank přebírá ESCB, jehož jsou národní centrální banky součástí. (Euractiv, 2015)

O početním stavu eurozóny při jejím vzniku rozhodla 3. května 1998 Evropská rada. Jedenáct států z 15 se 1. ledna 1999 stalo zakladatelem tohoto integračního uskupení. Byla to Belgie, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Proces rozšiřování ale nadále pokračoval. Již 1. ledna 2001 bylo přijato Řecko. (Aktuálně 2015)

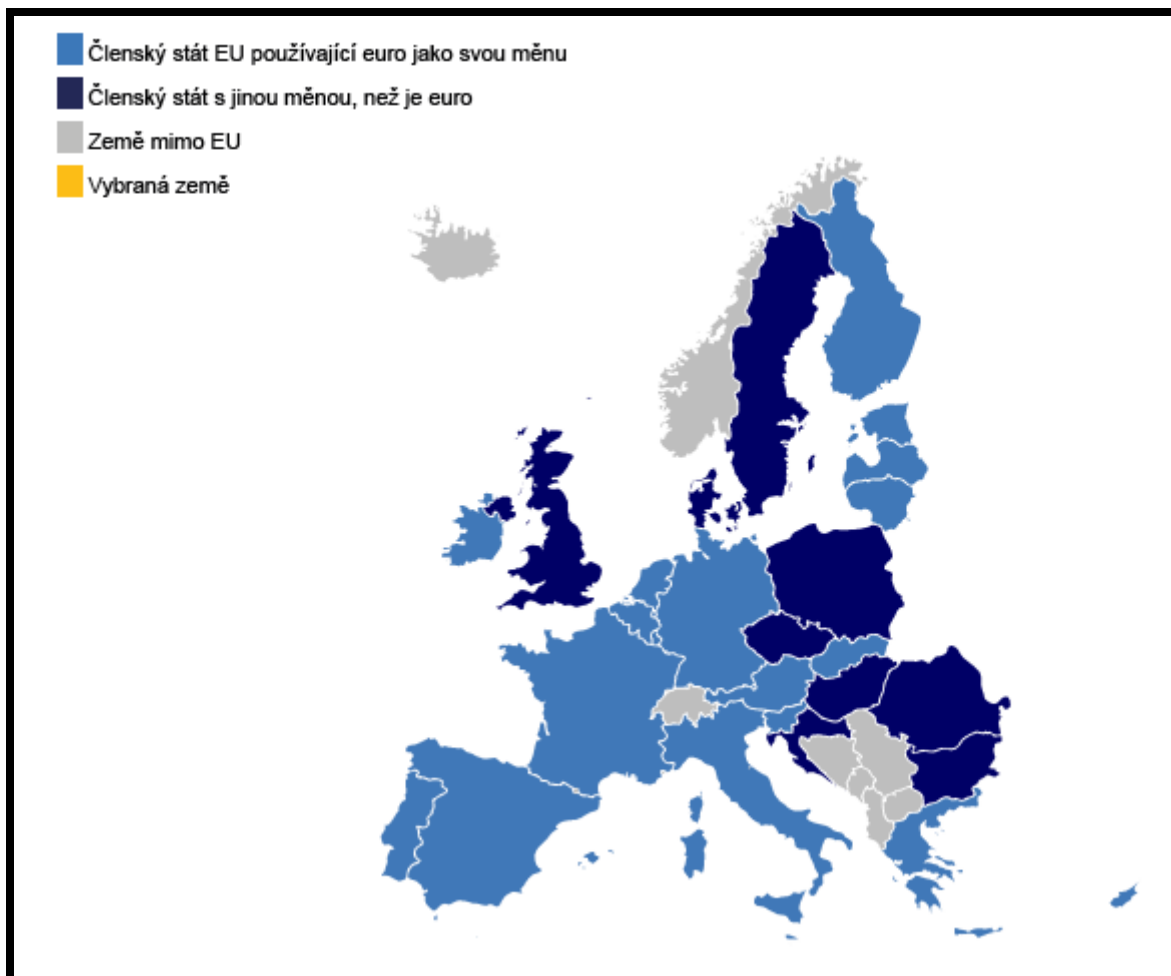
Je důležité ale podotknout, že vstup Řecka do eurozóny je upozaděn, protože stát vykazoval podvodné hodnoty nižších konvergenčních kritérií. Tuto situaci prověřil EUROSTAT. V klíčovém roce 1999 byl skutečný deficit Řecka 3,40% HDP, Řecko vykázalo ale pouze 1,80% HDP. Později se k tomuto kroku Řecko doznalo. (Euractiv, 2004)

Jako první země z bývalého východního bloku přistoupilo 1. ledna 2007 Slovinsko. Od 1. ledna 2008 se dále členy staly Kypr a Malta. Dalším bylo 1. ledna 2009 Slovensko. Poté následoval vstup pobaltských republik: 1. ledna 2011 Estonsko, 1. ledna 2014 Lotyšsko a o rok později tedy 1. ledna 2015 Litva.

Postavení Velké Británie a Dánska je výjimečné tím, že si při vyjednávání Maastrichtské smlouvy tyto země prosadily trvalou výjimku ze zavedení eura. Na rozdíl od ostatních zemí Evropské unie, které jsou vázány ustanovením Maastrichtské smlouvy přijmout jednotnou měnu, jakmile budou splněna požadovaná kritéria. S Českou republikou se tato povinnost vztahuje na Bulharsko, Chorvatsko, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Švédsko. Dané země mají přiznánu dočasnou výjimku ze zavedení eura. (Zavedení eura, 2015)

Dá se předpokládat, že pokud i nadále poroste počet zemí eurozóny, poroste i ekonomická a mocenská síla eurozóny. Ve světovém porovnání nominálního HDP dosáhla v roce 2015 eurozóna druhé nejvyšší hodnoty (stejně tomu bylo i v předchozím roce). Na prvním místě jsou Spojené státy americké. (Zavedení eura, 2015)

Obrázek 5: Mapa eurozóny

Zdroj: Klínský a kol., 2008

3.7.1 Euro

Jedná se o společnou měnu členských zemí eurozóny. Jak již bylo v diplomové práci zmíněno, až v roce 2002 se do oběhu dostalo ve formě bankovek a mincí jako zákonné platidlo členských zemí eurozóny. Národní měna byla nahrazena vždy v pevně stanoveném přepočítacím koeficientu. Kódem eura je EUR. Pod tímto označením je i vedeno na kurzovních lístcích a jiných dokumentech. Základem loga je řecké písmeno E, které symbolizuje počáteční písmeno názvu evropského kontinentu a také počátky evropské civilizace. Stabilitu měny symbolizuje dvojitě přeškrtnutí. (Janáčková, 2010)

V roce 2002 bylo uvedeno do oběhu přes osm miliard bankovek, aktuální počet bankovek v oběhu je více než trojnásobný. Eurobankovky existují v sedmi různých

hodnotách (viz příloha číslo 1) a jsou na nich zobrazeny různé evropské architektonické slohy. Nejnižší hodnota je 5 €, 10 €, 20 €, 50 €, 100 €, 200 €, 500€. Existuje také 8 druhů mincí (viz příloha číslo 2) v hodnotách 2 €, 1 €, 50 centů, 20 centů, 10 centů, 5 centů, 2 centy a 1 cent. Ty mají společnou stranu, která zobrazuje různé motivy Evropy a Evropské unie. Evropská centrální banka koordinuje množství eurobankovek. Pro případ zvýšení poptávky, nebo jako zdroj bankovek pro výměnu za bankovky stáhnuté z oběhu, slouží Strategická zásoba Eurosystemu. (Aktuálně, 2015)

3.7.2 Euro mimo eurozónu

Euro se používá jako oficiální měna eurozóny nebo je měnou řady třetích zemí a regionů mimo Evropskou unii. Některé části eurozóny neleží na evropském kontinentu a nejsou součástí Evropské unie. Čtyři takové subjekty i přesto přijaly euro jako svojí oficiální měnu. Řadíme mezi ně Monacké knížectví (dříve francouzský frank), Republika San Marino (dříve italská lira), Vatikánský městský stát (dříve italská lira) a v posledních letech i Knížectví Andorrry (španělská peseta, francouzský frank). Evropská unie má s těmito státy podepsanou oficiální měnovou dohodu o používání měny euro. Jedná se o velmi malé měnové oblasti, které mají ekonomiku úzce spjatou se státy, které v současnosti patří mezi země eurozóny. Oproti tomu používají euro jako domácí měnu také subjekty Černá Hora a Kosovo, přestože nemají s Evropskou unií žádnou měnovou dohodu o používání měny euro. (Europe, 2016)

3.7.3 Euro a Česká republika

Závazek účastnit se třetího stádia Hospodářské měnové unie, kde je součástí také vstup do eurozóny a nahrazení národní měny jednotnou měnou eurem na sebe Česká republika převzala automaticky svým vstupem do Evropské unie 1. května 2004. Česká republika ale patří mezi státy, na které se vztahuje výjimka, a prozatím nesplňují podmínky pro zavedení jednotné měny. (Plchová, Abrahám, Helísek, 2010)

3.7.3.1 Národní plán zavedení eura

Národní plán je základní dokument, který zahrnuje zásady, harmonogram a institucionální zajištění celého procesu zavedení eura v České republice. Obsahuje souhrn úkolů v jednotlivých oblastech české ekonomiky, které je nutné provést. Vládou

České republiky byl schválen v roce 2007. Tento plán je aktualizován ročními Zprávami o plnění Národního plánu. Od roku 2011 je o činnostech spojených s přijetím eura vláda informována prostřednictvím ročních Zpráv o činnosti Národní koordinační skupiny.

Všechny činnosti, které souvisí s přípravou zavedení eura v České republice má na starosti Ministerstvo financí. Jako člen vlády odpovědí ministr financí za řádný průběh příprav. V materiálu Institucionální zajištění zavedení eura v České republice, který byl vládou schválen v roce 2007, je ukotveno institucionální zázemí technických příprav. (Zavedení eura, 2014)

Na koordinaci technických příprav dohlíží centrální pracovní orgán Národní koordinační skupina (NKS). Tato skupina má charakter expertního výboru, jehož členy jsou zástupci významných státních institucí. Ve stávajícím složení jsou zastoupeny Česká národní banka, Ministerstvo financí, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Úřad vlády ČR, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zahraničních věcí a Ministerstvo vnitra. NKS zřizuje pracovní skupiny, jejichž úkolem je navrhnout řešení konkrétních odborných problémů vyplývajících z plnění Národního plánu zavedení eura. Každá pracovní skupina má svého gestora, který je povinen zajistit potřebné podmínky pro výkon činnosti své pracovní skupiny a pro efektivní plnění úkolů. Byly zřízeny následující skupiny (Zavedení eura, 2014):

- Pracovní skupina pro finanční sektor (gestor Česká národní banka)
- Pracovní skupina pro komunikaci (gestor Ministerstvo financí ve spolupráci s Českou národní bankou)
- Pracovní skupina pro nefinanční sektor a ochranu spotřebitele (gestor Ministerstvo průmyslu a obchodu)
- Pracovní skupina pro informatiku a statistiku (gestor Ministerstvo vnitra)
- Pracovní skupina pro veřejné finance a veřejnou správu (gestor Ministerstvo financí)
- Pracovní skupina pro legislativu (gestor Ministerstvo spravedlnosti)

V říjnu 2006 rozhodla vláda o přijetí scénáře zavedení eura, která znázorňuje postupný přechod z koruny na euro. Scénář uvažuje celkem tři varianty. První variantou je madridský scénář (využití přechodného období), druhou variantou je scénář přezdívaná „velký třesk“ (jednorázový přechod) a třetí variantou je phasing out. V poslední variantě se jedná o postupné rušení národní měny a je kombinovatelná pouze s druhou variantou. (Zavedení eura, 2014)

V případě České republiky lze očekávat postup, který se skládá ze čtyř základních kroků (Zavedení eura, 2014):

- Vypracování konvergenčních zpráv
- Rozhodnutí o zrušení výjimky
- Stanovení přepočítacího koeficientu
- Zavedení eura

3.7.3.2 Strategie přistoupení České republiky k eurozóně

Dalším vládním dokumentem, který cílí na zavedení eura v České republice, je Strategie přistoupení České republiky k eurozóně. V roce 2007 vyšla její aktualizovaná verze. Tento dokument shrnuje plnění původní verze Strategie a mapuje vývoj konvergenčních kritérií v České republice. Vymezuje také schopnost ekonomiky fungovat v rámci eurozóny a uvádí možné faktory, které hovoří pro a proti přijetí eura. V dokumentu jsou uvedeny možné faktory, které hovoří pro a proti přijetí eura a předkládá výzvy pro hospodářskou politiku, které by měly vést k optimální připravenosti České republiky euro přijmout. V aktualizované strategii není termín zavedení eura ČR. (Eurostrategie, 2013)

3.7.3.3 Konvergenční program

Konvergenční program je dokument, ve kterém nečlenské země eurozóny objasňují své střednědobé rozpočtové strategie, které jsou zpracovány minimálně s tříletým časovým výhledem. Cílem je přispívat k vyšší rozpočtové disciplíně a tím i k naplňování závazků plynoucích z Paktu stability a růstu. V České republice odpovídá za vypracování Programu Ministerstvo financí. Konvergenční programy objasňují základní předpoklady

o makroekonomickém vývoji z pohledu hospodářského růstu, vývoje trhu práce, inflace a dalších ekonomických veličin. Popisují a hodnotí také dílčí opatření hospodářské politiky, analyzuje dopady přijatých opatření na velikost deficitu a dluhu veřejných financí. Pozornost je věnována i střednědobým cílům měnové politiky a dopadům přijímaných opatření na kurzovou a cenovou stabilitu. (Zavedení eura, 2013)

3.7.3.4 Výhody a rizika měnové unie pro Českou republiku

Tato měna, spolu s politickým významem eura, přináší při sjednocování Evropy také četné ekonomické efekty a to pro oba dva hlavní ekonomické sektory, jimiž jsou podniky a domácnosti. Spojena je jak s makroekonomickými přínosy, tak i s náklady. (Oklešťková, Nekovář, Okleštěk, 2003)

Výhody a nevýhody členství v eurozóně vyplývají prakticky z jediné příčiny, a to přenesení národní měnové suverenity na úroveň Evropské centrální banky, potažmo ekosystému. Tam dochází k integraci měnových politik členských zemí v jednu plošně a jednotně působící měnovou politiku na všechny členské země eurozóny. Celistvost a jednotnost jediné měnové politiky je základním předpokladem úspěšného fungování jakékoliv měny. (Brůžek, 2004)

Pro vymezení výhod a nevýhod měnové unie v aplikaci je základním pilířem na Hospodářskou a měnovou unii studie Jeden trh, jedna měna, která je vytvořená na základě rozhodnutí Evropské komise v roce 1999. Studie rozlišuje dané výhody a nevýhody za skutečnosti, že nezpochybňuje výhody a nedává velký prostor nevýhodám (Helísek, 2009):

- Posílení jednotného trhu pomocí odstranění kurzových výkyvů a transakčních nákladů
- Zvýšení intenzity a růstu investic pomocí poklesu rizikových premií
- Autonomní politika veřejných financí (reagující na specifické problémy), disciplinovaná politika veřejných financí (nízké deficity), koordinovaná politika veřejných financí
- Dosažení cenové stability pomocí nízkých nákladů

- Poté, co se euro stane hlavní mezinárodní měnou, rozšíří se možnosti bank a podniků v mezinárodním měřítku. Vzniknou též úspory z důvodu snížení držby devizových rezerv.

Jedinou nevýhodou, kterou studie uvádí, je ztráta samostatné národní měnové a kurzové politiky, což bude mít za příčinu ekonomické šoky, které vznikají i nedostatečnou sladěností ekonomik, postihující specificky jednotlivé země, musí být absorbovány změnou pracovních nákladů a fiskální politikou. (Helísek, 2009)

Očekávané výhody, které přibližuje Evropská komise v následujících šesti oblastech:

- Zjednodušené cestování v rámci eurozóny i mimo ni
- Rozšíření výhod jednotného trhu (jednotná měna, která napomáhá jeho efektivnímu fungování, a tím stimuluje ekonomický růst): dochází k eliminaci výkyvů měnových kurzů, snadněji se činí investiční rozhodování, eliminují se transakční náklady, dochází k cenové transparentnosti, zvyšuje se konkurence, spotřebitelé mají více příležitostí a stejně tak i zahraniční investoři.
- Vytvoření jednotného finančního trhu: rozšíření příležitostí pro střadatele a investory i pro vypůjčovatele a emitenty
- Jednotný finanční trh: rozšiřují se příležitosti pro střadatele a investory, ale i pro vypůjčovatele a emitenty
- Jednotná měna přináší stabilizující makroekonomický rámec, konkrétně cenovou stabilitu, nízké úrokové sazby, zdravé veřejné finance, podněty pro růst, investice a zaměstnanost, obranu před externími šoky
- Roste význam Evropské unie ve světě: EU zesiluje svou roli v mezinárodních organizacích (Mezinárodní měnový fond, Světová obchodní organizace). Euro je mezinárodní rezervní měnou, která se využívá v mezinárodním obchodě a investicích
- Jednotná měna přispívá také k politické integraci Evropy: euro je symbolem společné identity

V podmínkách České republiky může být východiskem pro vymezení výhod a nevýhod zavedení eura přístup České národní banky, která rozlišuje výhody a nevýhody spíše jako očekávané pozitivní efekty a možná rizika. (Helísek, 2009)

Hlavním rozhodujícím pozitivem i nadále zůstává fakt, že měna euro představuje větší a ekonomicky silnější celek, než je ekonomický celek představující oblast jednotné měny České republiky. Stabilita eurozóny umožňuje snižovat náklady a vede k vyšším efektům, které se mohou projevit v dlouhodobější ekonomické stabilitě a vyrovnaném růstu ekonomiky země. Stabilita eura má v hierarchii výhod měnové unie největší váhu. Stabilita eura umožní firmám efektivněji alokovat své zdroje a rozhodovat tak z dlouhodobějšího pohledu o struktuře a objemu produkce. Sníží se náklady na kurzové zajištění a dojde ke stimulaci výroby a exportu. (Helísek, 2009)

3.8 Maastrichtská kritéria

Podobně jako se o Smlouvě o Evropské unii začalo mluvit a psát jako o Maastrichtské smlouvě, tak o konvergenčních kritériích, které byly stanovené touto smlouvou, se často mluví a píše a jedná jako o kritériích maastrichtských. Jedná se o kritéria určující připravenost členské země EU ke vstupu do eurozóny a k zavedení eura jako své platné měny. Kritéria se týkají monetární a fiskální politiky. Mezi kritéria monetární politiky patří (Dědek, 2014):

- kritérium cenové stability
- kritérium směnného kurzu
- kritérium úrokových sazeb

Naopak do fiskální politiky můžeme zařadit kritérium udržitelnosti veřejných financí, kam patří kritérium schodku veřejných financí a kritérium veřejného dluhu. Dalšími kritérii pro vstup do eurozóny pak jsou právní sladění České republiky s právními předpisy a ustanovením evropské legislativy hospodářské a měnové unie a ekonomická sladění. Členský stát, který se rozhodne vstoupit do eurozóny, musí plnit všechny maastrichtská kritéria současně a zároveň musí připravit legislativní kroky a zajistit svou hospodářskou politiku tak, aby nešlo pouze o jednorázové plnění těchto kritérií, ale o dlouhodobý a udržitelný stav členské země. (Dědek, 2014)

3.8.1 Kritérium cenové stability

Kritérium cenové stability stanovuje, aby průměrná míra inflace měřená v průběhu jednoho roku před provedeným šetřením nepřekračovala o více než 1,5 procentního bodu míru inflace nejvýše tří členských států Evropské unie, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. Inflace se měří pomocí harmonizovaného indexu spotřebitelských cen a můžeme ji spočítat jako přírůstek posledního dostupného 12-ti měsíčního průměru jmenovaného indexu oproti 12-ti měsíčního průměru předchozího. Referenční hodnota cenového kritéria vychází z prostého aritmetického průměru inflací ve vybraných zemích, které mají nejlepší cenové výsledky.

Česká republika se značí nízkoinflačním prostředím. Cíl České národní banky, který je stanovený na 2% pro meziroční růst spotřebitelské inflace, se zaměřuje na dosahování trvale nízké inflace. Ojedinelé překračování tohoto cíle se vysvětluje jednorázovými neměnovými vlivy, např. úpravami nepřímých daní či celosvětovým růstem cen za energie a potraviny. Tyto vlivy časem odezní, aniž by nepříznivě ovlivnily inflační očekávání. (Zavedení eura, 2016)

3.8.2 Kritérium směnného kurzu

Druhým monetárním kritériem je kritérium směnného kurzu. Toto kritérium vyžaduje, aby měna uchazečské země byla aspoň po dobu dvou let zapojena do kurzového mechanismu ERM II. Během tohoto období by se směnný kurz vůči euru měl pohybovat bez nadměrného pnutí a to v blízkosti centrální parity, která by neměla devalvovat. Nadměrným pnutím se myslí pásmo $\pm 15\%$ dle Evropské centrální banky, tak $2,25\%$ dle Evropské komise. Ta zároveň uvádí, že je nepřijatelné, aby se příčinou nesplnění kritéria stal pohyb nad pásmem $2,25\%$. Evropská komise oproti tomu toleruje i překročení apretační hranice pásma ($+2,25\%$), kdy není porušeno kritérium kurzové stability. V případě, kdy je porušena hranice $-2,25\%$ je členský stát Evropské unie povinen přijmout opatření k navrácení kurzu zpět do pásma $+15\%$ až $-2,25\%$. Pokud ale členský stát překročí depreciací hranici pásma (-15%), tak začíná běžet nové dvouleté období nutného členství v ER II. Proto se dá konstatovat, že normálním funkčním rozpětím je $\pm 15\%$. Jako další bod nesmí členský stát devalvovat svoji měnu a při působení v evropském mechanismu směnných kurzů se vyhodnocuje řada dalších podpůrných informací. Jedná se

o velikost a vývoj diferenciálů krátkodobých úrokových sazeb, kurzová volatilita vůči euru a její trend, role devizových intervencí nebo zohlednění úlohy programů mezinárodní finanční pomoci při stabilizaci ceny. (Lacina, 2007)

Česká republika se nezapojila do kurzového uspořádání ERM II. Z tohoto pohledu plnění proto nemůže být formálně hodnocena. Pozice české vlády k zapojení se do kurzového uspořádání ERM II. vychází z názoru, že na účast v mechanismu ERM II je nutno pohlížet pouze jako na bránu, která umožňuje přistoupení k eurozóně. Ne jako na optimální formu kurzového režimu pro českou korunu. Zapojení lze tedy očekávat v okamžiku, kdy vláda vyjasní načasování vstupu do eurozóny. (Zavedení eura, 2017)

3.8.3 Kritérium úrokových sazeb

Kritérium úrokových sazeb je ve sblížení dlouhodobých nominálních úrokových sazeb členského státu Evropské unie tak, aby bylo patrné, že kritéria cenové a kurzové stability nejsou pouze nahodilé v krátkodobém období. Tato myšlenka vychází z předpokladu, že očekávání devalvace a budoucí inflace jsou promítány na finančním trhu formou přírážek k výnosům dlouhodobých dluhopisů. Dlouhodobé dluhopisy dohromady se srovnatelnými cennými papíry jsou předmětem zkoumání při plnění tohoto kritéria. (Lacina, 2007)

Metodou výpočtu daného kritéria je aritmetický průměr za posledních 12 měsíců, u kterých jsou k dispozici údaje o HICP (Harmonizovaný index spotřebitelských cen). Úroková hranice, která je stanovena pro splnění tohoto kritéria, se zjistí vážným aritmetickým průměrem dlouhodobých úrokových sazeb u tří zemí, které dosáhly nejnižší inflace. Při hypotetické úrokové hranici 5% mohou mít členské státy při plnění tohoto kritéria dlouhodobé úrokové sazby v maximální výši 7%, tj. maximálně o dva procentní body. Česká republika si zachovává důvěru finančních trhů a to dlouhodobě. Vykazuje bezpečnou míru zadluženosti, příznivou obchodní bilanci, nízkou míru inflace a stabilní kurz. Tohle všechno jsou faktory, které se zúročují v nízkých rizikových překážkách ve výnosech vládních dluhopisů. (Zavedení eura, 2016)

3.8.4 Kritérium veřejného deficitu

Při pohledu stavů veřejných financí z pohledu kritéria veřejného deficitu se sleduje, zda poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekročí referenční hodnotu 3%. Výjimku z překročení představují situace, kdy se uvedený poměr výrazně snížil a přiblížil se tak referenční hodnotě, nebo překročení referenční hodnoty bylo pouze výjimečné a dočasné a nacházelo se blízko referenční hodnoty. Evropské instituce se stavem veřejných financí nezabývají pouze jednorázově při hodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií, ale trvale v rámci koordinačních mechanismů upravených Paktem stability a růstu. Se zeměmi, které porušují pravidla Paktu, je vedena procedura nadměrného schodku. Součástí vstupních požadavků na členství v eurozóně je proto konstatování, že dotčené země se nenachází v proceduře při nadměrném schodku. (Zavedení eura, 2016)

3.8.5 Kritérium veřejného dluhu

Při hodnocení stavů veřejných financí z pohledu dlouhodobého kritéria se sleduje, jestli poměr veřejného dluhu k hrubému domácímu produktu nepřekračuje referenční hodnotu 60%. Výjimka z překročení stanovené meze představuje situace, kdy uvedený poměr se snižuje a blíží se uspokojivým tempem k referenční hodnotě. (Zavedení eura, 2016)

3.8.6 Právní konvergence

Společně s hodnocením ekonomické konvergence ve stanovených oblastech Maastrichtská smlouva založila také povinnost pravidelně hodnotit u zemí, které mají dočasnou výjimku na zavedení eura, dosažený stupeň právní konvergence. Tento pojem označuje posouzení slučitelnosti národní legislativy s evropským právem, které upravuje fungování hospodářské a měnové unie. Hlavní důraz se klade na respektování nezávislého postavení centrální banky. Dané problematice se ve svých konvergenčních zprávách podrobně věnuje zejména ECB. (Zavedení eura, 2017)

4 Vlastní práce

V rámci této kapitoly je přistoupeno k porovnání plnění konvergenčních (maastrichtských) kritérií zeměmi Visegrádské skupiny od jejich vstupu do Evropské unie do současnosti. Tomu odpovídá také zaměření podkapitol, ve kterých jsou analyzovány jednotlivá konvergenční kritéria a jejich plnění zeměmi Visegrádské skupiny. Cílem této kapitoly je především vyvodit, které země Visegrádské skupiny si stojí v jejich plnění nejlépe a které naopak nejhůře.

V závěru této kapitoly je přistoupeno na základě získaných časových řad o jednotlivých zemích k odhadnutí budoucího vývoje plnění maaastrichtských kritérií pomocí statistické lineární funkce LINTREND, která na základě proložení bodů přímkou metodou nejmenších čtverců predikuje budoucí vývoj.

4.1 Zprávy o plnění maaastrichtských kritérií

Každá členská země Evropské unie, která ještě nevstoupila do Evropské měnové unie (Eurozóny), má povinnost každý rok vypracovávat dokument zhodnocující stav jejího plnění maaastrichtských konvergenčních kritérií. V dokumentu se hodnotí pokrok při vytváření podmínek pro budoucí přijetí eura ve čtyřech oblastech, a to v oblasti cenové stability, stavu veřejných financí, konvergence úrokových sazeb a účasti v mechanismu směnných kurzů. (Ministerstvo financí, 2016)

Výše uvedený dokument vypracovává vždy příslušné národní ministerstvo financí společně s národní centrální bankou. Vedle současného plnění maaastrichtských kritérií je součástí této zprávy také predikce budoucího plnění v následujících třech letech a rozbor stupně institucionálně právní sladění národní centrální banky s Evropskou centrální bankou.

Země Visegrádské skupiny poprvé tento dokument vypracovávaly za rok 2004 a doposud poslední zprávu předložily za rok 2016. V praxi budou tento dokument vypracovávat až do okamžiku, kdy vstoupí do Evropské měnové unie. Všechny členské země s výjimkou zemí, které si v minulosti vyjednaly výjimku z účasti v eurozóně, tak mají povinnost do Evropské měnové unie vstoupit, jakmile budou na přistoupení připraveny. Jinými slovy ČR, stejně jako další členské země, v současnosti aplikují

dočasnou výjimku pro zavedení jednotné evropské měny podle článku 131 Smlouvy o fungování EU.

V současnosti tak ze zemí Visegrádské skupiny mají povinnost pravidelně tuto zprávu vypracovávat a předkládat Evropské komisi Česká republika, Maďarsko a Polsko. Slovensko mělo povinnost tuto zprávu vypracovávat pouze v letech 2004–2008, neboť k 1. lednu 2009 přistoupilo k Eurozóně, což znamená, že se tato povinnost již na Slovensko nevztahuje.

Na základě předložených národních zpráv o plnění maastrichtských kritérií a stupně ekonomické sladění s eurozónou vypracovává Evropská komise každé dva roky tzv. konvergenční zprávy, ve kterých hodnotí, jak si členské země EU vedou v přípravě na přijetí eura. V současnosti se vypracování konvergenčních zpráv týká celkem 7 zemí, a to ČR, Polsko, Maďarsko a dále také Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko a Švédsko. Konvergenční zprávy vychází z tzv. konvergenčních (maastrichtských) kritérií, která zakotvuje článek 140 odst. 1 Smlouvy o fungování EU a mezi tato kritéria se řadí stabilita cen, zdravé veřejné finance, stabilita směnného kurzu a konvergence dlouhodobých úrokových sazeb. Posuzována je také slučitelnost vnitrostátního právního řádu s pravidly hospodářské a měnové unie. Z toho důvodu je konvergenční zpráva Evropské komise doplňována Konvergenční zprávou Evropské centrální banky, která posuzuje pravidla týkající se nezávislosti národních centrálních bank apod. (European Commission, 2016)

Z konvergenčních zpráv následně vychází Rada EU při svém rozhodování o tom, zda daný členský stát EU splňuje podmínky ke vstupu do eurozóny. Členské státy, které daná kritéria neplní, jsou pak v souladu se Smlouvou o fungování EU označovány jako členské země, na které se vztahuje dočasná výjimka pro zavedení eura.

4.2 Kritérium cenové stability

Prvním hodnoceným konvergenčním kritériem je kritérium cenové stability, které se měří pro účely srovnání pomocí dvanáctiměsíčního průměru harmonizovaného indexu spotřebitelských cen. Referenční hodnota tohoto kritéria se pak stanovuje jako prostý aritmetický průměr inflace tří zemí, které dosáhly nejnižší míry inflace. Aby daná země toto kritérium splňovala, nesmí průměrná míra inflace měřená v rámci daného roku

překročit o více než 1,5 p. b. míry inflace nejvýše tři zemí, které v oblasti cenové stability dosáhly nejlepších výsledků. (Ministerstvo financí, 2016)

Následující tab. 2.1 ukazuje vývoj kritéria cenové stability v letech 2004–2016 v rámci zemí Visegrádské skupiny.

Tabulka 1: Vývoj kritéria cenové stability v zemích Visegrádské skupiny v letech 2004 – 2016 (v%)

	Referenční hodnota kritéria	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2004	2,2	2,6	7,5	3,6	6,8
2005	2,5	1,6	2,8	2,2	3,5
2006	2,9	2,1	4,3	1,3	4,0
2007	2,8	3,0	1,9	2,6	7,9
2008	4,1	6,3	3,9	4,2	6,0
2009	1,5	0,6	0,9	4,0	4,0
2010	2,4	1,2	0,7	2,7	4,7
2011	3,1	2,1	4,1	3,9	3,9
2012	3,1	3,5	3,7	3,7	5,7
2013	1,8	1,4	1,5	0,8	1,7
2014	1,3	0,4	-0,1	0,1	0,0
2015	0,6	0,3	-0,3	-0,7	0,1
2016	1,1	0,6	-0,5	-0,2	0,4

Zdroj: Eurostat (2017), Ministerstvo financí (2016), vlastní zpracování

Z tab. 1 je patrné, že s plněním tohoto kritéria měla ve sledovaných letech problémy většina zemí Visegrádské skupiny. Patrně nejvyšší problémy s jeho plněním mělo Maďarsko, které toto kritérium začalo plnit až od roku 2013. Hlavní příčinou inflace byla uvolněná vládní politika především v letech 2002–2006. V roce 2002 se vládnoucí maďarskou stranou stala Maďarská socialistická strana, která vytvořila koalici se Stranou svobodných demokratů. Strana se zaměřila na řešení sociálních problémů země, které byly doprovázeny výrazným vzestupem státních výdajů (především na sociální politiku). Maďarská socialistická strana zvítězila také ve volbách v roce 2006. Nicméně vzhledem k velmi negativnímu vývoji deficitu veřejných financí, byla vláda již v červnu roku 2006 nucena přistoupit k přijetí úsporných opatření s cílem stabilizovat veřejné finance a ekonomickou situaci Maďarska. Redukce veřejných deficitů nebyla vedena skrze snižování státních výdajů, ale naopak vláda přistoupila k zvyšování příjmové stránky rozpočtu pomocí zvyšování daní, administrativních a dalších poplatků, včetně redukce počtu pracovních míst ve veřejném sektoru, což se v konečném důsledku promítlo do vzestupu cenové hladiny. (Vitamvásová, 2008)

Relativně nejlépe si naopak vedla Česká republika, které se dařilo udržovat míru inflace pod sledovanou referenční hodnotou s výjimkou let 2007 a 2008, kdy docházelo v rámci ČR k značnému přehřívání českého hospodářství, které se prosazovalo ve vzestupu inflačních tlaků. Dále toto kritérium nesplňovala v roce 2012 v souvislosti se zrychlením tempa ekonomického růstu, který byl zapříčiněn především administrativními opatřeními a jednak poklesem cen ropy.

V případě Slovenska, které již krátce po svém vstupu do Unie deklarovalo svůj cíl vstoupit co nejdříve do Eurozóny, se začalo dařit plnit kritérium cenové stability až od roku 2007. Nutno je dodat, že plnění tohoto kritéria nebylo zapříčiněno přirozeným hospodářským vývojem slovenské ekonomiky, ale bylo způsobeno cílenými fiskálními a monetárními opatřeními. Slovensko již od roku 2002 za druhé vlády M. Dzurindy nastoupilo cestu hlubokých strukturálních reforem, které si kladly za cíl posílit konkurenceschopnost slovenské ekonomiky. Vláda připravila již v roce 2003 balíček ambiciózních reforem, které byly oficiálně spuštěny v roce 2004. Jednalo se např. o reformu veřejných financí, daňovou reformu, fiskální decentralizaci, reformu sociálního systému, reformu trhu práce apod. Vlivem zavádění těchto reforem tak nebylo možné

v rámci Slovenska udržovat míru inflace pod referenční hodnotou. Na druhé straně se Slovensku mezi lety 2004 – 2008 podařilo provést významný konvergenční skok, který se mimo jiné prosadil také do stabilizace cenové hladiny. (Mikloš, 2015) Následně došlo k překročení inflačního cíle v letech 2011 a 2012, kdy se slovenská ekonomika vypořádávala především s dopady světové finanční a hospodářské krize.

Ve vztahu k Polsku je možné identifikovat heterogenní vývoj k cenové stabilitě. Polsko kritérium cenové stability plnilo především v letech 2005–2007, což souviselo s velmi pozitivním vývojem polské ekonomiky. Následně od roku 2008 do roku 2012 toto kritérium neplnilo. K zlepšení došlo až v roce 2013, kdy Polsko začalo opětovně kritérium cenové stability plnit.

Společným rysem zemí Visegrádské skupiny ve vztahu k cenové stabilitě především od roku 2014 je, že prakticky všechny země se potýkají s deflací nebo minimálně s rizikem deflace. Nutno je dodat, že tento cenový vývoj je příznačný v posledních letech pro většinu evropských ekonomik. Pro srovnání v roce 2015 zaznamenalo deflaci přibližně 17 zemí EU. Primárním důvodem deflace jsou nízké ceny energetických surovin, které především od roku 2014 začaly strmě klesat. (ČTK, 2016)

4.3 Kritérium úrokových sazeb

Druhým konvergenčním kritériem je kritérium úrokových sazeb, které vyžaduje, aby průměrná dlouhodobá nominální úroková sazba posuzované země EU v průběhu jednoho roku před šetřením nepřekračovala o více než 2 p. b. průměrnou úrokovou sazbu nejvýše tří členských zemí EU, které dosáhly nejlepších výsledků v oblasti cenové stability.

Pro měření úrokových sazeb se používají výnosy desetiletých státních dluhopisů nebo srovnatelných cenných papírů. Následující tab. 2 ukazuje vývoj kritéria úrokových sazeb v zemích Visegrádské skupiny.

Tabulka 2: Vývoj kritéria úrokových sazeb v zemích Visegrádské skupiny v letech 2004–2016 (v%)

	Referenční hodnota kritéria	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2004	6,3	4,8	5,0	6,9	8,2
2005	5,4	3,5	3,5	5,2	6,6
2006	6,2	3,8	4,4	5,2	7,1
2007	6,4	4,3	4,5	5,5	6,7
2008	6,2	4,6	4,7	6,1	8,2
2009	5,9	4,8	4,7	6,1	9,1
2010	6,0	4,2	3,9	5,8	7,3
2011	5,3	3,7	4,5	6,0	7,6
2012	5,1	2,8	4,6	5,0	7,9
2013	6,4	2,1	3,2	4,0	6,0
2014	3,8	1,6	2,1	3,5	4,8
2015	3,6	0,6	0,89	2,7	3,4
2016	3,9	0,7	0,54	3,0	3,1

Zdroj: Ministerstvo financí (2016), Eurostat (2017), vlastní zpracování

Z tab. 2 je patrné, že země Visegrádské skupiny v oblasti dlouhodobých úrokových sazeb dosahují relativně příznivých výsledků. V případě České republiky a Slovenska nebylo v žádném ze sledovaných let zaznamenáno neplnění tohoto kritéria. V případě Polska a Maďarska v některých letech docházelo k překročení daného ukazatele především

pak v předkrizovém období, což souviselo jednak s vyšší mírou inflace a jednak s vyšším přílivem zahraničních investic, jak ukazuje také tab. 3.

Tabulka 3: Příliv zahraničních investic v rámci zemí Visegrádské skupiny v letech 2004–2008 (v mld. eur)

	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2004	1,7	0,62	2,4	4,4
2005	2,7	0,50	5,3	6,6
2006	3,0	1,1	10,9	9,4
2007	3,8	1,3	14,3	11,8
2008	9,0	1,3	17,1	12,4

Zdroj: Eurostat (2017), vlastní zpracování

V rámci Maďarska a potažmo i Polska se udržovaly vysoké úrokové sazby již od roku 2004, které podněcovali příliv zahraničního kapitálu, neboť výnosy z kapitálu jsou přímo dané výši úrokových sazeb. Čím vyšší jsou úrokové sazby, tím je také vyšší výnos z investic. Z toho důvodu především od roku 2006 se začal příliv investic do maďarské a polské ekonomiky zvyšovat, což podněcovalo další zvyšování úrokových sazeb. Vedle toho úrokové sazby do jisté míry kopírují vývoj inflace, tj. při zohlednění také tohoto faktoru, je možné vysvětlit, proč maďarská a polská ekonomika především v letech 2004 – 2008 kritérium úrokových sazeb nesplňovaly. Dalším příznačným rysem tohoto vývoje bylo, že především od roku 2003 se začaly v rámci Maďarska zvyšovat hypoteční úvěry, které již v prosinci roku 2003 vedly k zvyšování úrokových sazeb. (European Commission, 2009)

Teprve od roku 2010 začalo docházet k poklesu úrokových sazeb v rámci Maďarska a Polska, což souviselo jednak se zvolněním přílivu zahraničního kapitálu a také s poklesem cenové hladiny. V posledních letech 2013–2016 pak obě země toto kritérium splňují, což primárně souvisí s deflačními tendencemi.

4.4 Kritérium udržitelnosti veřejných financí

Vedle monetárních kritérií se sledují také fiskální ukazatele. Prvním fiskálním konvergenčním kritériem je kritérium deficitu veřejných financí. Toto kritérium sleduje, zda poměr skutečného (případně plánovaného) deficitu veřejných financí k hrubému domácímu produktu nepřekročil referenční hodnotu 3 %. Ve vztahu k tomuto kritériu jsou dány určité výjimky z překročení stanovené meze, a to především v situaci, kdy se poměr skutečného deficitu veřejných financí výrazně snížil nebo se přiblížil referenční hodnotě.

Vhodné je doplnit, že stavem veřejných financí se Evropská unie nezabývá pouze jednorázově při předkládání plnění maastrichtských kritérií, ale tento ukazatel je sledován trvale v rámci koordinačních mechanismů, které byly definovány Paktem stability a růstu. V případě, že dochází k nadměrnému překročení deficitu veřejných financí, je s danou zemí zahájena tzv. procedura při nadměrném schodku. Jedná se o nápravnou složku Paktu stability a růstu, která stanovuje postup k rychlé nápravě nadměrných vysokých schodků nebo nadměrného veřejného dluhu. Vývoj plnění kritéria deficitu veřejných financí v rámci zemí Visegrádské skupiny ukazuje tab. 4.

Tabulka 4: Vývoj kritéria deficitu veřejných financí v zemích Visegrádské skupiny v letech 2004–2016 (v %)

	Referenční hodnota kritéria	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2004	- 3	- 5,0	-2,0	-5,0	-6,3
2005	- 3	-4,7	-1,3	-4,0	-7,8
2006	- 3	-2,6	-1,2	-3,6	-9,3
2007	- 3	-3,3	-0,1	-1,9	-5,1
2008	- 3	-2,2	-1,4	-3,6	-3,6
2009	- 3	-5,8	-5,9	-7,3	-4,6
2010	- 3	-4,8	-5,6	-7,3	-4,5
2011	- 3	-3,2	-6,7	-4,8	-5,5
2012	- 3	-4,0	-4,1	-3,7	-2,3
2013	- 3	-1,3	-15,0	-4,1	-2,6
2014	- 3	-1,9	-5,0	-3,4	-2,1
2015	- 3	-0,6	-2,7	-2,6	-1,6
2016	- 3	-	-	-	-

Zdroj: Ministerstvo financí (2016), Eurostat (2017), vlastní zpracování

Z tab. 4 je patrné, že všechny země Visegrádské skupiny měly ve sledovaných letech problémy s plněním kritéria deficitu veřejných financí, avšak jediné Slovensko mělo problémy s vývojem deficitu státního rozpočtu až po roce 2009.

Již v červenci roku 2004 byla zahájena procedura při nadměrném schodku proti Maďarsku a Polsku, která měla těmto zemím pomoci při řešení fiskální situace. V případě Maďarska je zřejmé, že i přes zahájení postupu proti nadměrnému deficitu, nebyl tento postup příliš úspěšný, neboť k snížení deficitu pod referenční hodnotu došlo až v roce 2012. Z konvergenční zprávy vypracované Evropskou komisí pro Maďarsko na léta 2004–2008 vyplývá, že primárním důvodem vysokých deficitů veřejných financí, především v letech 2004–2006, byl pokles příjmů státního rozpočtu. Negativně vývoj veřejných financí ovlivňovala především reforma důchodového systému, kdy efekty důchodové reformy se v letech 2004 – 2006 podílely na schodku veřejných financí z cca 1 % HDP. Maďarská vláda se sice zavázala k rychlému vyřešení problémů spojených s penzijní reformou, nicméně praktické dopady přijatých opatření nepřinesly správné výsledky. Problematicky se v letech 2004 – 2008 vyvíjel také výběr daní, kdy Maďarsko zaznamenávalo i přes rostoucí HDP pokles daňových příjmů, tj. zatímco v roce 2003 činily daňové příjmy 39,7 % příjmů státního rozpočtu, v roce 2008 činily pouhých 37,6 % příjmů státního rozpočtu. Ministerstvo financí se zasadilo o zefektivnění kontroly výběru daní, nicméně jak ukazují statistiky, významnějšího posunu nebylo dosaženo. (European Commission, 2009)

Nutno je k vývoji Maďarska od roku 2004 dodat, že vládoucí Maďarská socialistická strana, která zvítězila ve volbách v roce 2002 a následně v roce 2006, uplatňovala zpočátku expanzivní hospodářskou politiku, která byla spojena s významnou vládní expanzí zacílenou na sociální politiku a zvyšování životní úrovně země. V konečném důsledku však vedla k vzestupu deficitu veřejných financí a také k zvýšení míry veřejného zadlužení (viz dále).

Úsporná opatření, která byla především od roku 2006 realizována, vedly k poklesu příjmů, které v konečném důsledku stav veřejných financí ještě více zhoršily. Následně v roce 2010 se ujala moci nová vláda V. Orbána tvořená Maďarskou občanskou unií a Křesťanskodemokratickou stranou lidovou řadící se k pravicovým stranám. Vláda zdědila hospodářské problémy předchozí vlády. Z toho důvodu jejím prvním krokem bylo provedení příslušných fiskálních reforem. Reformy byly primárně orientovány stranu nabídky, tj. na snížení daně z příjmu fyzických i právnických osob, což v konečném důsledku vedlo k posílení zaměstnanosti, k růstu HDP a také k růstu výběru daní. Dále

vláda přijala opatření na snížení vládních výdajů a posílení udržitelnosti důchodového systému sociálního zabezpečení. (European Commission, 2012). Provedené reformy se začaly promítat do postupného poklesu deficitu veřejných financí, tj. zatímco 2011 činil deficit veřejných financí 5,5 % HDP, v roce 2012 se snížil 2,3 % HDP a v roce 2014 dokonce na 2,1 % HDP. Historicky nejnižší deficit veřejných financí byl zaznamenán v roce 2015, kdy dosáhl hodnoty 1,6 % HDP.

Druhou zemí Visegrádské skupiny, která se potýkala od svého vstupu s deficitem veřejných financí překračujícími referenční hodnoty, bylo Polsko, které v roce 2004 vykázalo deficit státního rozpočtu ve výši 5 % HDP. V červenci roku 2004 bylo Polsko vyzváno, aby posílilo fiskální nápravu pro rok 2005 a snížilo cílovou hodnotu schodku do roku 2007. Nástrojem pro dosažení tohoto cíle mělo být zajištění úplného provedení strukturálních opatření především ve vztahu k trhu práce a veřejným financím.

Vhodné je poznamenat, že přestože průměrné tempo ekonomického růstu Polska činilo v letech 1994–2004 cca 4,5 % ročně, majoritním problémem země zůstávala přetrvávající vysoká míra nezaměstnanosti, která v roce 2004 činila 19,1 %. Důvodem vysoké míry nezaměstnanosti je především nízká geografická mobilita pracovníků a přetrvávající nízká kvalifikace zaměstnanců. Právě vysoká míra nezaměstnanosti dlouhodobě zatěžuje především výdajovou stránku státního rozpočtu.

Dalším důvodem nepříznivého vývoje veřejných financí bylo, že přestože Polsko již v roce 2003 vypracovalo komplexní plán pro restrukturalizace veřejných financí, nebylo k jeho naplnění přistoupeno. Plán předpokládal snížení veřejných výdajů především na sociální ochranu a veřejnou správu. Evropská komise již v roce 2004 vyzvala polskou vládu, aby zavedla opatření obsažená v tomto plánu. Vláda však místo toho v roce 2005 přistoupila k tomu, že začala započítávat povinný fondový penzijní systém do příjmů vládního sektoru, což mělo za následek, že se výše deficitu veřejných financí začala od roku 2005 snižovat. Tento způsob výpočtu však byl opuštěn v dubnu 2007, což se promítlo již v roce 2008 do zhoršení deficitu státního rozpočtu. (European Commission, 2009)

Následný nástup světové finanční a hospodářské krize, který byl spjat s vysokým útlumem evropské ekonomiky a zahraničního obchodu, se prosadil do poklesu příjmů státního rozpočtu a v konečném důsledku do vysokých deficitů, které v letech 2009 – 2010

dosahovaly 7,3 % HDP. K zlepšování situace začalo docházet po roce 2012, kdy se začal deficit veřejných financí snižovat v souvislosti s ožíváním globální ekonomiky.

Další zemí Visegrádské skupiny, proti které byl zahájen postup proti nadměrným deficitům, byla Česká republika. ČR již v roce 2003 zahájila reformu veřejných financí s cílem stabilizovat vývoj deficitů veřejných financí. Reforma byla primárně orientována na snižování výdajů státního rozpočtu a na úpravy příjmové stránky. V tomto směru byla provedena úprava spotřebních daní a daně z přidané hodnoty, tj. na straně daně z přidané hodnoty došlo k přesunům položek mezi sníženou a základní sazbou. Zároveň byla základní sazba snížena z 22 % na 19 %. Vláda si kladla za cíl také efektivnější boj s šedou ekonomikou a zlepšení výběru daní. Od vstupu do EU tak praktické poprvé v roce 2008 dosáhla ČR deficitu veřejných financí, který se nacházel pod referenční hodnotou. Následně jako ostatní země Visegrádské skupiny byla v roce 2009 zasažena dopady globální krize, které se prosadily v poklesu tempa ekonomického růstu a zvyšování nezaměstnanosti, které zároveň zvyšovaly tlak na veřejné výdaje.

Vhodné je však poznamenat, že i přes nepříznivý vývoj české ekonomiky od roku 2009, vláda v letech 2010–2013 přistoupila ke konsolidaci veřejných rozpočtů, v důsledku čehož deficit sektoru vládních institucí začal postupně klesat a začal se tak zlepšovat také stav veřejných financí. (Ministerstvo financí, 2016a) Následně od roku 2013 ČR kritérium deficitu veřejných financí plní.

Poslední zemí Visegrádské skupiny, která má především od roku 2009 problémy s plněním kritéria udržitelnosti veřejných financí je Slovensko. Slovensko bylo globální krizí zasaženo relativně výrazně, neboť pokles HDP v roce 2009 dosáhl 5 % a pokles zahraničního obchodu činil 16,5 %. Zároveň se v tomto období slovenská ekonomika stala členskou zemí Eurozóny a prakticky jediným nástrojem pro zajištění stability země byla právě fiskální politika. Příznačným rysem projevů globální krize byl mimořádný vzestup míry nezaměstnanosti, tj. v roce 2010 činila míra nezaměstnanosti na Slovensku 14,5 %, naproti tomu v rámci Polska činila 9,7 %, v rámci ČR 7,3 % a v Maďarsku 11,2 %. (Eurostat, 2017e) Slovensko tak vykazovalo nejvyšší míru nezaměstnanosti v rámci Visegrádské skupiny, což se prosadilo také do vzestupu vládních výdajů na sociální ochranu.

Vedle toho se Slovensko začalo potýkat s poklesem daňových příjmů. Z toho důvodu byla v roce 2009 zahájena proti Slovensku procedura proti nadměrnému deficitu s cílem snížit deficit veřejných financí do roku 2013. Slovenská vláda následně přijala tři balíčky úsporných opatření, jež byly orientovány na snižování vládních výdajů v některých oblastech. Jednalo se např. o zrušení daňového zvýhodnění pro osoby spořící si na důchod, rozšíření povinnosti placení zdravotních odvodů na všechny příjmy, snížení paušálních výdajů pro osoby vykazující příjmy paušálem, zvýšení spotřebních daní u piva, dočasně se zvýšila také daň z přidané hodnoty.

Vedle toho však vláda prováděla také fiskální opatření zaměřená na zvyšování zaměstnanosti prostřednictvím podpory aktivní politiky trhu práce. Jednalo se např. o dočasné zavedení příspěvků na podporu udržení zaměstnání a vytváření nových pracovních míst, dále bylo zavedeno šrotovné s cílem zvýšit poptávku po nových vozidlech apod. (Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009)

Kombinace částečně prorůstové fiskální politiky a na druhé straně významný pokles příjmů státního rozpočtu, tak v konečném důsledku vedl k vysokým deficitům státního rozpočtu. Ten podařilo zvládnout až po roce 2013, kdy došlo k výraznějšímu oživení ekonomické aktivity. Od roku 2015 pak Slovensko kritérium udržitelnosti veřejných financí plní.

Souhrnně pak z rozboru hlavních příčin, jež způsobily, že země Visegrádské skupiny nebyly schopny udržet deficity veřejných financí pod referenční úroveň 3 % HDP, pramenily především z předstupního vývoje jednotlivých zemí a dále z dopadů globální krize, která se prakticky ve všech zemích prosadila stejným způsobem, tj. poklesem ekonomické aktivity, doprovázené vzestupem nezaměstnanosti a tlakem na zvyšování veřejných financí. V současnosti všechny země Visegrádské skupiny prochází fází ekonomického růstu, díky čemuž od roku 2015 také splňují kritérium udržitelnosti veřejných financí.

4.5 Kritérium veřejného zadlužení

Dalším kritériem v oblasti veřejných financí je kritérium míry veřejného zadlužení, které se měří jako podíl veřejného dluhu na HDP. Pro plnění tohoto kritéria nesmí poměr

veřejného dluhu v tržních cenách být vyšší jak 60 % HDP. Následující tab. 5 ukazuje vývoj veřejného dluhu k HDP v rámci zemí Visegrádské skupiny.

Tabulka 5: Vývoj kritéria míry veřejného zadlužení k HDP v zemích Visegrádské skupiny v letech 2004–2016 (v %)

	Referenční hodnota kritéria	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2004	60	28,5	40,6	45,0	58,5
2005	60	28,0	34,1	46,4	60,5
2006	60	27,9	31,0	46,9	64,6
2007	60	27,8	28,5	44,2	65,6
2008	60	28,7	36,3	46,3	71,6
2009	60	34,1	36,3	49,4	77,8
2010	60	38,2	41,2	53,1	80,5
2011	60	39,8	43,7	54,1	80,7
2012	60	44,5	52,2	53,7	78,2
2013	60	44,9	54,7	55,7	76,6
2014	60	42,2	53,6	50,2	75,7
2015	60	40,3	52,5	51,1	74,7
2016	60	-	-	-	-

Zdroj: Eurostat (2017), vlastní zpracování

Z tab. 5 je patrné, že u všech zemí Visegrádské skupiny docházelo ve sledovaných letech k vzestupu míry veřejného zadlužení. Nejnižší míru veřejného zadlužení vykazuje

ČR, která v roce 2015 vykázala míru veřejného zadlužení ve výši 40,3 % HDP. Negativním aspektem vývoje českého veřejného dluhu však je, že se od roku 2004 do roku 2015 zvýšil o 11,8 p. b. S výjimkou Maďarska se tak jednalo o největší nárůst veřejného zadlužení v rámci zemí Visegrádské skupiny. Veřejný dluh v praxi úzce souvisí s deficitem veřejných financí a dále s výší mimorozpočtových výdajů. Pokud jsou dlouhodobě příjmy veřejných rozpočtů nižší než výdaje, dochází k navyšování veřejného dluhu, neboť je nutné rozdíl mezi příjmy a výdaji veřejných financí prostřednictvím dluhového financování vyrovnat.

Ve vztahu k České republice platí, že hlavními příčinami vzestupu míry veřejného zadlužení byl nerovnoměrný vývoj ekonomického růstu, tj. zatímco v letech 2004–2008 se ČR nacházela ve fázi neustálého ekonomického růstu, doprovázeného vysokou ekonomickou aktivitou, v letech 2009–2013 se česká ekonomika nacházela v recesi, která byla doprovázena s výjimkou let 2010–2011 zápornými přírůstky ekonomického růstu. Právě narůstání veřejného dluhu tak do jisté míry kopíruje ekonomický vývoj českého hospodářství.

Druhou příčinou vzestupu veřejného dluhu je, že především od roku 2009 se zvyšovaly mandatorní výdaje převážně spojené se sociální politikou. Tím zároveň došlo také ke zhoršení struktury výdajů státního rozpočtu. Do jisté míry paradoxním aspektem ve vztahu k vývoji českého veřejného dluhu je, že od roku 2010 vládla středopravicová vláda složená z TOP 09, ODS a Věcí veřejných, která se zasazovala o snižování míry veřejného zadlužení skrze snižování vládních výdajů. Z tab. 5 je patrné, že se tohoto cíle nejenže vládě nepodařilo dosáhnout, ale ještě navíc do roku 2013 došlo k zvýšení míry veřejného zadlužení. (Vláda, 2010) Následně od roku 2014 dochází k snižování míry veřejného zadlužení, což primárně souvisí s oživením české ekonomiky.

Druhou nejnižší míru veřejného zadlužení vykazovalo především do roku 2009 Slovensko, které na počátku sledovaného období (rok 2004) vykazovalo míru veřejného zadlužení 40,6 % HDP a do roku 2007 se podařilo veřejný dluh k HDP snížit o 12,1 p.b. Jednalo se tak zároveň o nejvyšší snížení veřejného dluhu k HDP ve sledovaném období v rámci Visegrádské skupiny. Hlavním důvodem výrazného poklesu veřejného dluhu byly

jednak strukturální reformy veřejných financí a jednak uplatňování přísnější fiskální politiky především od roku 2002.

Nutno je poznamenat, že Slovensko v roce 2000 vykazovalo míru veřejného zadlužení na úrovni 50,2 % HDP a od nastolení hlubokých strukturálních reforem za vlády M. Dzurindy se podařilo zásadním způsobem veřejný dluh snížit. Následně od roku 2008 začalo docházet k postupnému zvyšování míry veřejného zadlužení, což jednak souviselo s přípravami Slovenska na vstup do Eurozóny, a jednak s dopady globální krize, která přispěla k zvyšování veřejného zadlužování. I přesto, že slovenská vláda (obdobně jako česká vláda) sledovala především od roku 2010 realizaci zodpovědné fiskální politiky, tak veřejný dluh rostl. (Klub Investorů, 2014)

V případě Slovenska však snižování vládních výdajů v období krize nebylo tak výrazné jako v rámci ČR, proto se také míra veřejného zadlužení mezi lety 2009 – 2013 zvýšila o 18,4 p. b., zatímco v rámci ČR se za stejné období zvýšila o 10,8 p. b.

Třetí pozici v rámci Visegrádské skupiny obsadilo Polsko, které v roce 2004 vykázalo míru veřejného zadlužení na úrovni 45 % HDP. Z tab. 2.5 je zřejmé, že s výjimkou roku 2008 nedocházelo v rámci Polska k snižování míry veřejného zadlužení, ale spíše k jeho nárůstu. Je tak patrné, že obdobně jako v rámci předchozích analyzovaných zemí se nedařilo aplikovat odpovědnou fiskální politiku.

Ve srovnání však s ostatními zeměmi Visegrádské skupiny, uplatňuje Polsko tzv. dluhovou brzdu, která je zakotvena v Ústavě Polska. Jedná se o mechanismus, který se aktivuje v případě, že poměr veřejného dluhu k HDP překročí hranici 55 %. V případě překročení této hranice je vláda povinna přijmout zásadní fiskální opatření, která umožní snížit veřejný dluh pod 55 %. (Denková, 2012)

Vhodné je doplnit, že podobný návrh ústavního zákona byl představen také v rámci ČR v roce 2014 v podobě tzv. finanční ústavy, která měla zavést záchranou brzdu na úrovni 55 % zadlužení k HDP a dále měla zavést 5% sdílení daní vybraných obcí se státem, pokud by její zadluženost překročila 60 % průměrného příjmu za poslední 4 roky. Návrh zákona však byl v říjnu roku 2016 zamítnut Poslaneckou sněmovnou ČR a bude zřejmě upraven v běžném zákoně (Chládková, 2016).

Mechanismus dluhové brzdy byl v rámci Polska poprvé uplatněn v roce 2013, kdy míra veřejného zadlužení činila 55,7 %. Vláda tak v souladu s ústavou měla přijmout opatření, která míru veřejného zadlužení sníží. Polská vláda však přistoupila k bezprecedentnímu řešení v podobě zavedení reformy týkající se převedení přibližně 153 mld. zlotých (cca 1 bilion Kč) ze soukromých penzijních fondů do státního důchodového fondu. Penzijní fondy sice nebyly znárodněny celé, ale i tak tento zásah snížil důvěru polských občanů v jejich budoucnost. Došlo tak k zásadnímu narušení fungování druhého pilíře důchodového systému. (Palata, 2014).

Přestože se tedy polské vládě podařilo veřejný dluh snížit, tj. v roce 2014 míra veřejného zadlužení činila 50,2 %, vyvstává základní otázka, jaké střednědobé a dlouhodobé dopady tento postup polské vlády vyvolá především ve vztahu k udržitelnosti polského penzijního systému.

Poslední analyzovanou zemí je Maďarsko, které ve srovnání s ostatními zeměmi Visegrádské skupiny s výjimkou roku 2004 kritérium veřejného zadlužení nesplňovalo. Maďarsko především od roku 2000 aplikovalo celou řadu reforem s cílem stabilizovat maďarskou ekonomiku a zvyšovat životní úroveň. Jednalo se především o vysoké mandatorní výdaje spojené se sociální politikou.

Zásadním problémem těchto reforem však bylo, že byly financovány cizími zdroji, které se prosazovaly do vzestupu míry veřejného zadlužení. Zatímco v období ekonomického růstu (2004–2008) se míra veřejného zadlužení zvyšovala v řádech několika málo procent ročně. Nicméně od roku 2008 se míra veřejného zadlužení začala zvyšovat rychleji, vlivem čehož musela maďarská vláda požádat Mezinárodní měnový fond o půjčku. K dalšímu zvyšování zadlužení přispěla globální recese, která měla za následek, že se poměr veřejného dluhu k HDP v letech 2008–2010 zvýšil o cca 9 p. b. a poprvé v historii Maďarska překročil 80 % HDP. Maďarská vláda tak byla především ze strany Evropské komise nucena přistoupit k další konsolidaci svého dluhu. Maďarsko v druhé polovině roku 2010 přistoupilo (stejně jako Polsko v roce 2013) ke schválení změny penzijní reformy. Jednalo se o převedení všech prostředků (v přepočtu asi 270 mld. Kč) ze soukromých penzijních fondů do státního rozpočtu.

Vhodné je poznamenat, že ve srovnání např. s ČR byla účast v soukromých penzijních fondech pro všechny pracující občany od roku 1998 povinná. V případě odmítnutí převodu prostředků, vláda stanovila, že takoví občané budou vyloučeni ze státního penzijního systému. Následně 31. ledna 2011 byly vklady ze soukromých fondů automaticky převedeny na státní účet s výjimkou těch, kteří se výslovně rozhodli zůstat v penzijních fondech a odmítli tak státní penzi. Vhodné je doplnit, že Maďarsko se tak stalo prakticky druhou zemí světové ekonomiky, které přistoupilo k absolutnímu znárodnění soukromých prostředků v penzijních fondech. (Štický, 2010) Poprvé tento způsob financování veřejného dluhu využila Argentina v roce 2001, následně Maďarsko a v roce 2013 také Polsko.

Řešení fiskální neudržitelnosti veřejných rozpočtů prostřednictvím znárodnění soukromých prostředků v penzijních fondech, je však možné pokládat za krátkozraké řešení, které v dlouhodobé časové perspektivě nepřináší žádné příznivé výsledky. V případě Maďarska se veřejný dluh snížil pouze nepatrně, tj. v roce 2011 se spíše zvýšil, následně od roku 2012 začal mírně klesat. Obdobně je možné úspěšnost vládních reforem k snižování veřejného dluhu hodnotit ve vztahu k Polsku, kdy se krátkodobě veřejný dluh snížil (rok 2014), nicméně o rok později začal opět nepatrně růst.

Ve vztahu ke všem zemím Visegrádské skupiny je tak možné stanovit, že patrně největšími problémy těchto zemí je fiskální udržitelnost veřejných financí, kdy žádná z analyzovaných zemí nevykazovala v žádném roce přebytky státního rozpočtu, ale spíše deficity, které překračovaly v mnoha případech referenční hodnoty. S výjimkou Slovenska se žádné ze sledovaných zemí nepodařilo v předkrizovém období vývoj fiskálních ukazatelů zásadně zlepšit, což se v konečném důsledku projevilo v krizovém období, kdy většina vlád neměla k dispozici žádné úspory, pomocí kterých by mohla eliminovat vliv výpadků příjmů veřejných rozpočtů.

4.6 Kritérium směnných kurzů

Dalším maastrichtským kritériem je kritérium směnných kurzů neboli kurzové kritérium. Pro plnění tohoto kritéria je stěžejní účast národní měny dané země v kurzovém mechanismu ERM II. Základními charakteristikami tohoto mechanismu je (ČNB, 2010):

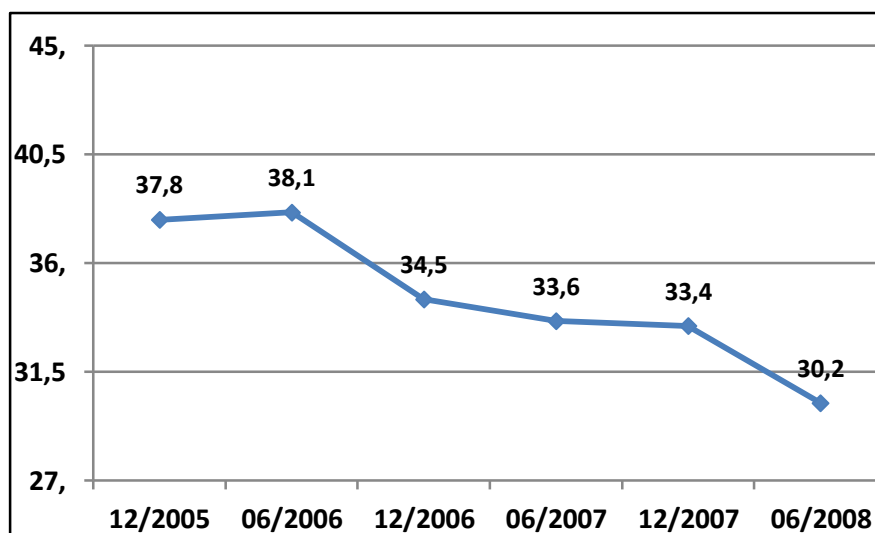
- centrální parita a flukтуаční pásmo měn zúčastněných zemí vůči euru jsou stanoveny na základě standardní procedury za účasti ministrů financí, Evropské centrální banky, guvernérů centrálních bank a Evropské komise,
- standardní flukтуаční pásmo je ± 15 , což nevylučuje možnost stanovení užšího pásma,
- intervenční podpora Evropské centrální banky národní centrální bance je automatický na hraně stanoveného pásma (tzv. marginal interventions), v případě nutnosti je možné využívat také intervence uvnitř pásma (tzv. intramarginal interventions),
- Evropská centrální banka a národní centrální banka mají právo zdržet se intervencí v případě, že je ohrožen cíl cenové stability,
- změna centrální parity je prováděna na základě standardní procedury, kterou mají právo vyvolat jak členské země, tak Evropská centrální banka

Pro plnění tohoto kritéria je tedy nutné nejen, aby po stanovený časový interval (minimálně 2 roky) byla národní měna ponechána v kurzovém mechanismu ERM II, ale dále aby kurzové konvergenční kritérium splnila. Vyhodnocení plnění tohoto kritéria je dáno udržením devizového kurzu v intervalu $\pm 2,25$ okolo centrální parity ERM II bez výrazného napětí. Jinými slovy udržení kurzu v uvedeném intervalu za pomoci nadměrných intervencí či netržních opatření není chápáno jako splnění tohoto kritéria. V případě, že se devizový kurz národní měny pohybuje mimo stanovené pásmo, je nutné pro hodnocení splnění tohoto kritéria zásadní délka trvání dané odchylky, důvody odchýlení a nastavení úrokových sazeb a intervenční politiky v době odchýlení měny. (ČNB, 2010)

Ve vztahu k analyzovaným zemím platí, že v současnosti žádná z analyzovaných zemí se kurzového mechanismu ERM II neúčastní. V případě Slovenska je to dáno tím, že je již členskou zemí eurozóny a ve vztahu k ostatním analyzovaným zemím platí, že doposud do tohoto mechanismu nevstoupily.

Slovensko do kurzového mechanismu ERM II vstoupilo 25. listopadu 2005 na základě dohody s Evropskou centrální bankou, zeměmi Eurozóny a ostatními zeměmi ERM II, kteří prozatím společnou měnu euro nepřijali. Střední hodnota vázaného směnného kurzu slovenské koruny vůči euru byla stanovena na 38,4550 SK/Eur, přičemž povolené kolísání kurzu bylo stanoveno ve flukтуаčním pásmu ± 15 kolem střední hodnoty. Vstupem do ERM II v rámci Slovenska začala druhá etapa přístupového procesu, přičemž slovenská koruna musela v kurzovém mechanismu setrvat minimálně 2 roky. Hranice pro intervenci byla determinována na 32,6868 SK/Eur a 44,2233 SK/Eur. (Vláda SK, 2005)

Graf 1: Vývoj měnového kurzu slovenské koruny od roku 2005 do roku 2007

Zdroj: O Peniazoch (2017), vlastní zpracování

Z grafu. 1 je patrné, že již v průběhu roku 2007 došlo k překročení stanoveného pásma z důvodů zhodnocování slovenské měny, které bylo zapříčiněno vysokým ekonomickým růstem slovenské ekonomiky a vzestupem produktivity. Z toho důvodu v průběhu roku 2006 požádalo Slovensko o změnu centrální parity, která byla nově nastavená vůči euru na úrovni 35,4422 SK/Eur. (Národní banka Slovenska, 2006)

Vzhledem k tomu, že slovenská koruna se i nadále v průběhu roku 2007 zhodnocovala, byla na konci roku 2007 stanovena nová centrální parita na úrovni 30,1260 SK/Eur. (Národní banka Slovenska, 2009)

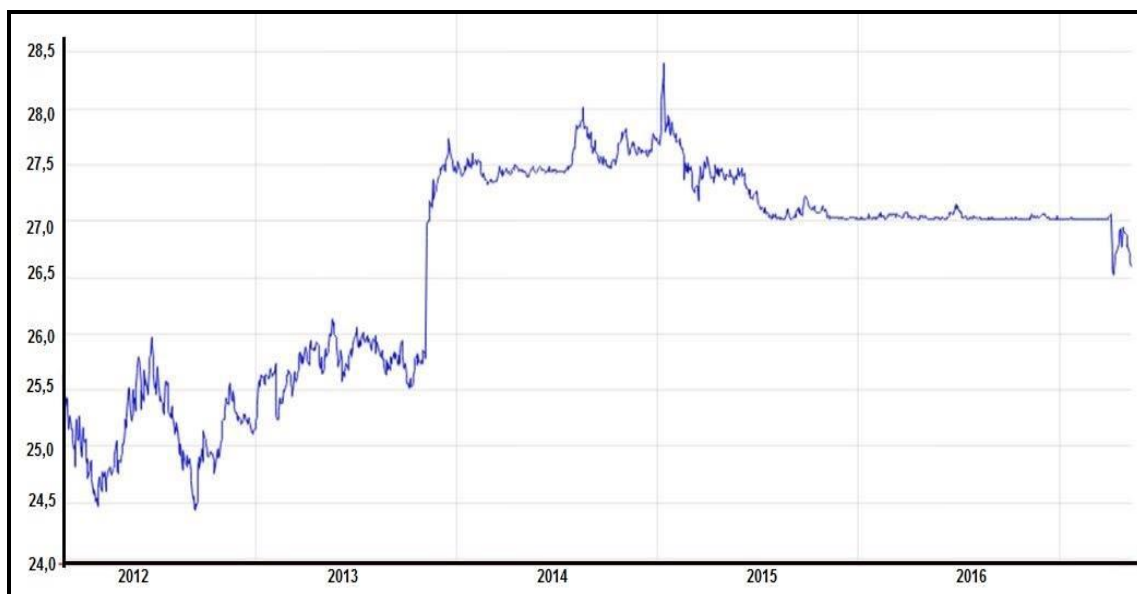

Následně k 1. lednu 2009 přijalo Slovensko za svou novou národní měnu Euro, neboť v prosinci roku 2008 bylo potvrzeno, že Slovensko splnilo všechny podmínky pro jeho vstup do Eurozóny.

Pokud jde o ostatní země Visegrádské skupiny, pak žádná ze zemí není zapojena do kurzového mechanismu ERM II a z toho důvodu všechny tyto země kritérium směnného kurzu neplní. Až do vstupu do ERM II není možné provádět formální hodnocení v plnění tohoto kritéria a je možné provádět hodnocení jeho plnění pouze v analytické (hypotetické) rovině.

Následující graf 2 ukazuje vývoj měnového kurzu EUR/CZK a flukтуаční pásmo na úrovni $\pm 15\%$, které odpovídá kurzovému mechanismu ERM II.

Graf 2: Vývoj směnného kurzu EUR/CZK od května 2012 až května 2017 a hypotetická centrální parita $\pm 15\%$ stanovená k 31. 12. 2013

Zdroj: Vlastní zpracování, (European Central Bank, 2017)

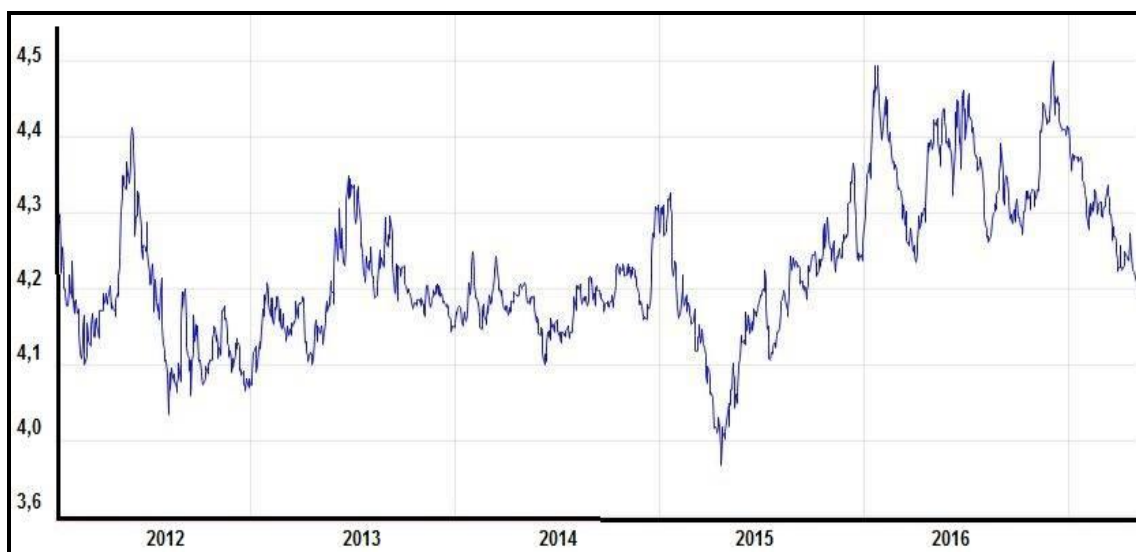
Hypotetická centrální parita byla stanovena k 31. 12. 2013 pro dolní mez na úrovni 23,3165 EUR/CZK a horní mez pak byla stanovena na úrovni 31,5411 EUR/CZK. Z grafu 2 je patrné, že ve sledovaném období se kurz české koruny pohyboval uvnitř hypotetické centrální parity a ve sledovaných letech neopustil vymezené pásmo $\pm 15\%$.

Tento vývoj byl primárně dán tím, že během let 2012–2017 Česká národní banka používala měnový kurz jako nástroj k dalšímu uvolňování měnové politiky v podmínkách dosažení nulové hranice úrokových sazeb. Po vyhlášení kurzového závazku v listopadu roku 2013 došlo ke skokovému znehodnocení měny na hodnotu blížíci se 27 CZK/EUR. Následně se již bez větších devizových intervencí kurz stabilizoval poblíž hodnoty 27,5 CZK/EUR. V průběhu roku 2015 začal kurz koruny v souvislosti s příznivým vývojem české ekonomiky posilovat a přibližovat se úrovni 28,5 EUR/CZK. Česká národní banka však přistoupila k devizovým intervencím, což mělo za následek, že se podařilo kurz udržet v blízkosti 27 EUR/CZK. Z následujícího vývoje měnového kurzu je patrné, že se až do konce roku 2016 dařilo udržovat kurz v blízkosti 27 EUR/CZK. Od roku 2017 pak dochází k posilování kurzu, kdy na počátku května 2017 činil kurz 26,5 EUR/CZK. (Ministerstvo financí, 2016)

V současnosti se ze strany vlády ani České národní banky není stanoven ani předpokládaný termín, kdy by se měla ČR zapojit do kurzového mechanismu. Podle předložených zpráv o plnění konvergenčních kritérií je možné předpokládat zapojení, až v okamžiku, kdy ČR dosáhne vysoké ekonomické sladění s ostatními zeměmi Eurozóny a dále v okamžiku stabilní situace v rámci domácí i světové ekonomiky. Nicméně podle hypotetických simulací by ČR v letech 2012–2016 v případě, že by byla zapojena do kurzového mechanismu, by toto kritérium splnila. (Ministerstvo financí, 2016)

Další Visegrádskou zemí, která není zapojena do kurzového mechanismu, je Polsko. Hypotetická centrální parita byla stanovena k 31. 12. 2013, viz graf 3.

**Graf 3: Vývoj směnného kurzu EUR/PLN od května 2012 do května 2017
a hypotetická centrální parita $\pm 15\%$ stanovená k 31. 12. 2013**

Zdroj: Vlastní zpracování, (European Central Bank, 2017)

Hypotetická centrální parita byla v rámci Polska stanovena k 31. 12. 2013, a to pro dolní mez byla stanovena na úrovni 3,5312 EUR/PLN a horní mez byla stanovena na úrovni 4,7774 EUR/PLN. Z grafu 3 je patrné, že obdobně jako ČR, tak i měna Polska se ve sledovaných letech udržovala uvnitř flukтуаčního pásma, tudíž ve sledovaném období nedošlo k překročení stanovené centrální parity. Avšak při bližším rozboru vývoje kurzu je patrné, že obdobně jako Česká národní banka, také Polská národní banka využívala měnový kurz k uvolňování monetární politiky v Polsku.

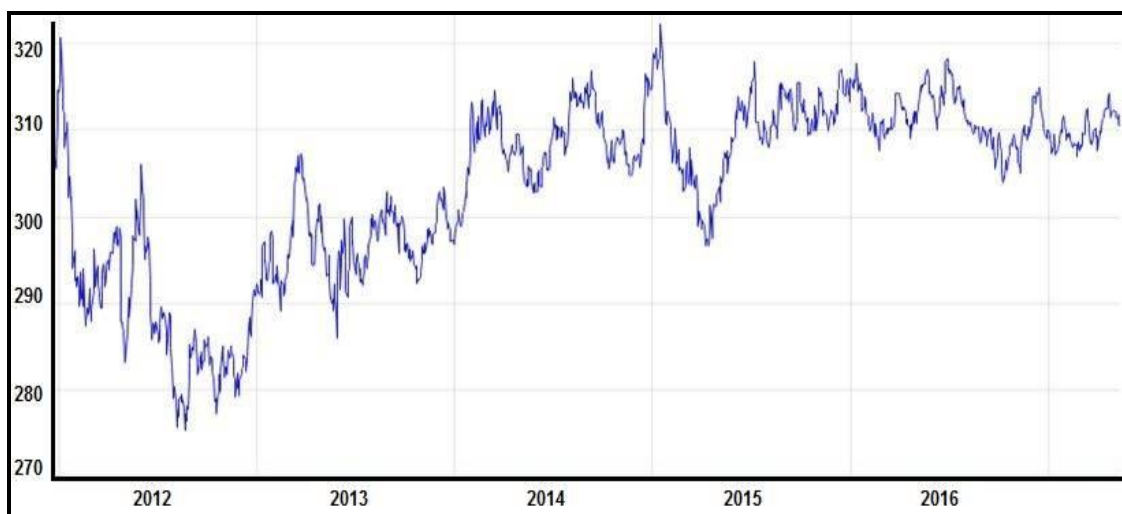
Z grafu 3 je patrné, že vývoj měnového kurzu se vyvíjel vysoce volatilně, tj. nejprve se polský zlotý vůči euru zhodnocoval a následně znehodnocoval. K nejvyššímu zhodnocení pak došlo v dubnu roku 2015, kdy kurz dosáhl hodnoty 3,96 EUR/PLN. Proti tomuto zhodnocení zakročila devizovými intervencemi Polská národní banka, což mělo za následek znehodnocení kurzu na úroveň 4,45 EUR/PLN (leden 2016).

Obdobně jako ČR nemá ani Polsko stanoven termín vstupu do kurzového mechanismu ERM II. Při svém vstupu do Evropské unie stanovilo Polsko jako předpokládaný termín vstupu do Eurozóny rok 2012, který se však nepodařilo dodržet.

V současnosti polská vláda ani Polská národní banka s žádným předpokládaným termínem vstupu nepracuje, proto není stanoven ani termín vstupu do ERM II.

Poslední zemí Visegrádské skupiny, které se rovněž kurzového mechanismu ERM II neúčastní je Maďarsko. Vývoj měnového kurzu maďarského forintu vůči Euru v letech 2012–2017 včetně hypotetické centrální parity stanovené k 31. 12. 2013 ukazuje graf 4.

Graf 4: Vývoj směnného kurzu EUR/HUF v letech 2012 až 2017 a hypotetická centrální parita $\pm 15\%$ stanovená k 31. 12. 2013

Zdroj: Vlastní zpracování, (ČNB, 2017)

Hypotetická centrální parita byla v rámci Maďarska stanovena k 31. 12. 2013, a to pro dolní mez byla stanovena na úrovni 252,484 EUR/HUF a horní mez byla stanovena na úrovni 341,596 EUR/HUF.

Z grafu 4 je patrné, že v případě, že by maďarská měna byla zapojena do kurzového mechanismu ERM II s centrální paritou $\pm 15\%$, pak by dané kritérium splnila, protože ve sledovaných letech nedošlo k vychýlení kurzu v rámci stanoveného flukтуаčního pásma. Od roku 2012 docházelo v rámci Maďarska k postupnému zhodnocování měny, což bylo primárně způsobeno nastartováním maďarské ekonomiky a jejím ekonomickým oživením. Zhodnocení měny svého maxima dosáhlo v srpnu roku 2012 na úrovni 277,65 EUR/HUF. Následně po intervencích Maďarské národní banky došlo k postupnému oslabení měny,

které bylo vystřídáno opětovným posilováním měny. Především od července roku 2015 se maďarský kurz měny vůči euru vyvíjí relativně stabilně bez výraznější volatility.

Obdobně jako v případě ČR a Polska, také v rámci maďarské ekonomiky není stanoven předpokládaný termín vstupu do kurzového mechanismu ERM II. Při svém vstupu do EU Maďarsko deklarovalo předběžný termín vstupu do Eurozóny v letech 2010–2014, avšak tento termín v souvislosti s rozšířením globální krize a jejích dopadů na maďarskou ekonomiku se nepodařilo naplnit. V současnosti maďarská vláda ani národní centrální banka nepracuje s žádným předpokládaným termínem vstupu do Eurozóny.

Souhrnně bylo v rámci této podkapitoly zjištěno, že s výjimkou Slovenska, které je již členem Eurozóny a tedy není relevantní posuzovat v současnosti plnění tohoto kritéria, žádná z ostatních zemí Visegrádské skupiny se kurzového mechanismu ERM II neúčastní. Nicméně podle hypotetických projekcí, jež byly v rámci této podkapitoly provedeny se stanovenou centrální paritou na úrovni $\pm 15\%$, by všechny země Visegrádské skupiny, kdy byly zapojeny do ERM II by dané kritérium splnily.

4.7 Kritérium institucionálně právní

Posledním konvergenčním kritériem, jež musí země žádající o vstup do Eurozóny plnit, je institucionálně právní kritérium. Konvergence v této oblasti zahrnuje především legislativní oblast a slučitelnost vnitrostátních právních předpisů se zakladatelskými smlouvami EU. V tomto směru se jedná o především o tyto podmínky (ČNB, 2015):

- nezávislost centrálních bank včetně zákazu financování veřejných institucí včetně politických stran a vládního dluhu z finančních zdrojů centrální banky,
- zákaz zvýhodněného přístupu ke zdrojům úvěrových institucí,
- slučitelnost legislativy se statusem Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky,
- princip odpovědnosti zemí za vlastní hospodaření v podobě tzv. ball-out clause (zákaz finanční a jiné záchrany zemí ze strany ostatních)

Pokud jde o plnění výše uvedených institucionálně-právních kritérií ze strany jednotlivých zemí Visegrádské skupiny, pak s výjimkou Slovenska, které všechny výše

uvedené kritéria muselo před svým vstupem splnit, žádná z ostatních zemí Visegrádské skupiny dané kritérium neplní.

Pokud jde o Českou republiku pak z Konvergenční zprávy zpracované Evropskou centrální bankou v červnu roku 2016, vyplývá, že ČR neplní především požadavky v oblasti nezávislosti národní centrální banky, kdy vymezení nezávislosti České národní banky není zcela v souladu s článkem 130 Smlouvy o fungování Evropské unie, která definuje orgány včetně institucí a subjektů, od kterých nemohou centrální banky přijímat nebo vyžadovat pokyny. Zákon upravující postavení centrální banky (zákon č. 6/1993 Sb.) neobsahuje komplexní výčet týkající se výše uvedeného. K dalším nedostatkům se řadí také institucionální ohrožení nezávislosti centrální banky v souvislosti s žádostí Poslanecké sněmovny o doplnění roční zprávy o výsledku hospodaření. Dalším vážným problémem je také nízká slučitelnost cílů centrální banky s Evropským systémem centrálních bank včetně nereflektování základních úkolů, které mají dle Smlouvy o fungování EU plnit jednotlivé národní banky v Evropském systému centrálních bank. (Evropská centrální banka, 2016)

Pokud jde o Polsko, pak obdobně jako ČR neplní požadavky v oblasti nezávislosti národní centrální banky, neboť definice nezávislosti Polské národní banky není plně kompatibilní s článkem 130 Smlouvy o fungování EU. Vedle toho neplní podmínky týkající se zachování mlčenlivosti a zákazu měnového financování vládního dluhu a právní integrace do Evropského systému centrálních bank. (Evropská centrální banka, 2016)

Poslední zemí Visegrádské skupiny, která rovněž neplní institucionální právní podmínky je Maďarsko. V konvergenční zprávě Evropská centrální banka zdůrazňuje především neplnění požadavku na nezávislost Maďarské národní centrální banky, které není v souladu s ustanovením článku 130 Smlouvy o fungování Evropské unie, dále požadavky týkající se zákazu měnového financování politických stran a vládního dluhu ze zdrojů národní centrální banky, požadavky v oblasti jednotného způsobu psaní eura a právní integrace do Evropského systému centrálních bank. (Evropská centrální banka, 2016)

4.8 Souhrnné zhodnocení plnění maastrichtských kritérií

V rámci této podkapitoly je přistoupeno k zhodnocení současného plnění maastrichtských kritérií ze strany jednotlivých zemí Visegrádské skupiny. Sumarizaci plnění jednotlivých kritérií ukazuje tab. 6.

Tabulka 6: **Zhodnocení plnění maastrichtských kritérií země Visegrádské skupiny za rok 2016**

	Souhrnné plnění konvergenčních kritérií	Cenová stabilita	Dlouhodobé úrokové sazby	Deficit veřejných financí (rok 2015)	Míra veřejného zadlužení	Účast v ERM II	Slučitelnost práva
ČR	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NE
PL	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NE
SK	ANO – ČLEN	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
HU	NE	ANO	ANO	ANO	NE	NE	NE

Zdroj: vlastní zpracování

Z tab. 6 je patrné, že všechny země Visegrádské skupiny plní kritérium cenové stability a konvergence dlouhodobých úrokových sazeb. V posledních letech také dané země plní kritérium deficitu veřejných financí. S výjimkou Maďarska pak všechny země plní také kritérium míry veřejného zadlužení. Žádná ze zemí Visegrádské skupiny (s výjimkou Slovenska, které je od roku 2009 členem eurozóny) neplní kritérium směnných kurzů, protože nejsou členy kurzového mechanismu ERM II. Nicméně jak bylo diskutováno v podkapitole 2.5 při stanovené hypotetické centrální parity $\pm 15\%$ všechny země toto kritérium v letech 2012–2016 plnily. Dalším kritériem jsou institucionálně právní požadavky, které neplní ČR, Polsko ani Maďarsko. Jediná země, a to Slovensko, plní všechny kritéria.

Pokud jde o predikci budoucího vývoje hospodářských maastrichtských kritérií, pak především Konvergenční zpráva Evropské komise vyjadřuje obavy ohledně plnění kritérií deficitu veřejných financí a vývoje cenové stability v zemích Visegrádské skupiny, které obecně považuje za relativně slabá místa národních hospodářských politik daných zemí. Z toho důvodu je v následující podkapitole 4.9 přistoupeno pomocí statistické lineární funkce LINTREND k odhadnutí budoucího vývoje především hospodářských maastrichtských kritérií.

4.9 Predikce budoucího vývoje maastrichtských kritérií

Nejvýznamnější statistickou metodou pro odhadování budoucího vývoje kvantitativních dat je funkce LINTREND, která hledá body na přímce, jež spadají do kategorie neznámých dat. Čísla vrácena funkcí LINTREND je možné využít pro vytváření prediktivních vývojových modelů, které predikují budoucí vývoj na základě minulých a současných kvantitativních dat. Pomocí této funkce je možné předvídat či provádět odhady o budoucích datech na základě tendencí vyvozených z dat již známých. (Stinson, Dodge, 2008)

Predikce budoucího vývoje maastrichtských kritérií zemí Visegrádské skupiny je s ohledem na to, že predikovat je možné pouze kvantitativní data, vedena pro vývoj cenové stability, dlouhodobých úrokových sazeb, deficitu veřejných financí, míry veřejného zadlužení a vývoj směnných kurzů.

Následující tab. 7 ukazuje predikci vývoje kritéria cenové stability v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017 až 2020.

Tabulka 7: **Predikce vývoje kritéria cenové stability v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017–2020 (v %)**

	Referenční hodnota kritéria	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2017	1,27	0,66	-0,72	0,30	0,26
2018	0,77	0,17	-1,01	-0,27	-0,24
2019	0,14	-0,72	-2,06	-1,29	-1,22
2020	-0,59	-1,86	-2,98	-2,98	-3,04

Zdroj: vlastní zpracování v Excelu pomocí funkce LINTREND

Z tab. 7 je patrné, že do roku 2020 se očekává v zemích Visegrádské skupiny deflační vývoj, tudíž je možné předpokládat, že země Visegrádské skupiny budou kritérium cenové stability plnit.

Následující tab. 8 ukazuje predikci vývoje dlouhodobých úrokových sazeb v zemích Visegrádské skupiny.

Tabulka 8: **Predikce vývoje dlouhodobých úrokových sazeb v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017–2020 (v %)**

	Referenční hodnota kritéria	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2017	4,05	0,92	1,53	3,10	4,31
2018	3,58	0,19	0,87	2,61	3,56
2019	2,79	-1,00	-0,30	1,70	2,26
2020	1,93	-2,53	-1,67	0,46	0,59

Zdroj: vlastní zpracování v Excelu pomocí funkce LINTREND

Také následující tab. 8 ukazuje, že země Visegrádské skupiny by měly dle predikce plnit kritérium dlouhodobých úrokových sazeb. Z tab. 2.8 je však patrné, že úrokové sazby

by se měly vyvíjet především v rámci ČR a Slovenska negativně, tj. pro léta 2019–2020 se očekávají záporné úrokové sazby, což bude primárně spojeno s deflačním vývojem české a slovenské ekonomiky. Závěry predikce je možné podpořit také předběžnou analýzou České národní banky, která očekává obdobný vývoj v následujících letech. (Ryšavý, 2016)

Následující tab. 9 ukazuje vývoj deficitu veřejných financí v zemích Visegrádské skupiny.

Tabulka 9: Predikce vývoje deficitu veřejných financí v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017–2020 (v %)

	Referenční hodnota kritéria	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2016	-3,00	-1,53	-2,19	-3,92	-1,01
2017	-3,00	-1,05	-3,68	-3,92	0,44
2018	-3,00	-0,51	-4,30	-3,72	-1,85
2019	-3,00	0,76	-3,11	-3,25	-1,84
2020	-3,00	1,39	-4,70	-1,80	-2,03

Zdroj: vlastní zpracování v Excelu pomocí funkce LINTREND

Z tab. 9 je patrné, že dle funkce LINTREND se očekává v rámci ČR plnění kritéria deficitu veřejných financí, kdy by se deficit měl nacházet pod referenční hodnotou kritéria. Dále je patrné, že od roku 2019 se očekává přebytkové hospodaření. Pokud jde o Slovensko, pak se již pro tento rok (2017) očekává, že deficit veřejných financí by měl být vyšší než referenční hodnota. Nicméně vzhledem k tomu, že Slovensko je členskou zemí Eurozóny je možné předpokládat, že jak ukazuje tab. 9, že vzestup deficitu veřejných financí v takovém rozsahu nenastane, neboť v případě překročení povolené hranice bude Slovensko nuceno intenzivně stav veřejných financí řešit. Ve vztahu k Polsku se očekávají rovněž problémy s plněním tohoto kritéria, kdy se očekává s výjimkou roku 2020 deficit veřejných financí vyšší než referenční hodnota tohoto ukazatele. Ve vztahu k Maďarsku se

pak očekává deficitní hospodaření s výjimkou roku 2017, nicméně deficit veřejných financí by neměl překročit referenční hodnotu.

Následující tab. 10 ukazuje vývoj míry veřejného zadlužení v zemích Visegrádské skupiny.

Tabulka 10: **Predikce vývoje míry veřejného zadlužení v zemích Visegrádské skupiny v letech 2017–2020 (% HDP)**

	Referenční hodnota kritéria	ČR	Slovensko	Polsko	Maďarsko
2016	60	46,72	56,10	55,07	83,27
2017	60	50,88	63,11	56,71	85,64
2018	60	55,76	71,04	58,82	87,76
2019	60	61,54	70,21	61,49	90,22
2020	60	68,35	70,53	63,67	92,41

Zdroj: vlastní zpracování v Excelu pomocí funkce LINTREND

Z tab. 10 je patrné, že odhad pomocí funkce LINTREND ukazuje na zvyšování míry veřejného zadlužení, přičemž do roku 2020 by žádná ze zemí Visegrádské skupiny dané kritérium neměla plnit. V případě ČR se očekává, že pokud se bude míra veřejného zadlužení vyvíjet tak, jak se vyvíjela od roku 2004 do roku 2015, pak je možné očekávat, že v roce 2019 překročí referenční hodnotu. Do konce predikovaného období by pak míra veřejného zadlužení v rámci ČR měla činit 68 % HDP. Pokud jde o Slovensko, pak také dle vývoje daného kritéria v letech 2004–2015 se očekává, že pokud se vývojový trend nezvrátí, překročí již v tomto roce referenční hodnotu daného kritéria. Obdobný vývoj se očekává také ve vztahu k Polsku, které by mělo přestat dané kritérium plnit v roce 2019 za předpokladu, že se nastolený vývojový trend dlouhodobě nezvrátí. Nejhůře si pak povede Maďarsko, u kterého by míra veřejného zadlužení měla v roce 2020 dosáhnout 92,4 % HDP. Opět tato predikce vychází z vývoje časové řady let 2004–2015 a je založena na shodném budoucím vývojovém trendu tohoto ukazatele.

Posledním ekonomickým konvergenčním kritériem je vývoj směnného kurzu. Nutno je ve vztahu k tomuto ukazateli stanovit, že odhad budoucího vývoje kurzu měny představuje ze statistického hlediska relativně komplikovanou záležitost, protože faktory, které v krátkodobém i dlouhodobém horizontu ovlivňují vývoj měnového kurzu je mnoho a tudíž funkce LINTREND nemusí vést k adekvátním zjištěním. Následující tab. 11 ukazuje vývoj směnných kurzů ČR, Polska a Maďarska vůči Euru.

Tabulka 11: **Predikce vývoje měnových kurzů zemí Visegrádské skupiny (mimo Slovensko) s centrální paritou k 31. 12. 2016 (odhad pro roky 2017–2020)**

	Centrální parita k 31. 12. 2016 (flukтуаční pásmo $\pm 15\%$)		2017	2018	2019	2020
	Dolní mez	Horní mez				
EUR/CZK	22,9679	31,0742	26,1	26,84	25,86	25,06
EUR/PLN	3,7487	5,0719	4,20	4,30	4,37	4,45
EUR/HUF	263,3555	356,3045	311	310,13	315,35	314,24

Zdroj: vlastní zpracování v Excelu pomocí funkce LINTREND a dle European Central Bank (2017)

V tab. 11 není do predikce zapojeno Slovensko, protože slovenská koruna k 1. 9. 2009 zanikla v souvislosti s přijetím Eura. V případě ostatních zemí Visegrádské skupiny by se měl kurz národních měn k relaci v Euru vyvíjet tak, že stanovená hypotetická centrální parita na úrovni $\pm 15\%$ k 31. 12. 2016, by byla ve všech sledovaných letech

a u všech analyzovaných zemích dodržena a tedy v případě jejich účasti v kurzovém mechanismu ERM II je možné předpokládat také plnění tohoto kritéria.

Jak již bylo v předchozích podkapitolách uvedeno, ani jedna ze zemí Visegrádské skupiny nemá v současnosti stanoven termín přijetí jednotné měny Euro, tudíž není možné predikovat, zda některá ze zemí do roku 2020 do kurzového mechanismu vstoupí.

Vedle toho však bude záležet také na plnění dalších kritérií především institucionálně právních, která v současnosti žádná ze zemí Visegrádské skupiny (s výjimkou Slovenska) neplní. Problematická je především oblast nezávislosti národních centrálních bank a dále otázky spojené s financováním vládního dluhu.

5 Výsledky a diskuse

Z provedené predikce vyplývá, že všechny země Visegrádské skupiny by v letech 2017–2020 neměly mít problémy s plněním kritéria cenové stability a dlouhodobých úrokových sazeb vzhledem k předpokládanému deflačnímu vývoji. Naproti tomu však byly detekovány možné problémy na straně vývoje veřejných financí, kde se jednak v některých zemích předpokládá neplnění kritéria deficitu veřejných financí. Konkrétně se předpokládá překročení deficitu veřejných financí u Slovenska a Polska. Naopak v případě ČR a Maďarska vyšla projekce tak, že by tyto země měly v letech 2017 – 2020 toto kritérium také plnit *ceteris paribus*, tj. v případě, že nedojde k zásadním makroekonomickým změnám v rámci národního či světového hospodářství.

Mnohem významnější problémy byly predikovány ve vztahu ke kritériu míry veřejného zadlužení, kdy se očekává, že pokud bude zachován stávající trend v zvyšování zadluženosti zemí Visegrádské skupiny, dojde u všech zemí do roku 2020 k překročení stanovené 60% hranice míry veřejného zadlužení k HDP. Z toho důvodu je možné také stanovit, že právě jednotlivé země by v následujících letech měly vývoji tohoto kritéria věnovat zvýšenou pozornost a realizovat spíše úspornou makroekonomickou politiku, která nebude míra veřejného dluhu zvyšovat.

Posledním predikovaným kritériem byl vývoj směnného kurzu ve vztahu k Euro. V tomto směru byla stanovena hypotetická centrální parita ke dni 31. 12. 2015, na základě které bylo stanoveno flukтуаční pásmo $\pm 15\%$. Bylo zjištěno, že ve vztahu k tomuto kritériu by se měl kurz vyvíjet příznivě, tudíž pokud by dané země vstoupily do kurzového mechanismu ERM II je možné předpokládat, že by toto kritérium plnily. Vhodné je však doplnit, že vstup do kurzového mechanismu ERM II je považován za vyvrcholení příprav země na vstup do Eurozóny, tj. pokud se daná země rozhodne pro vstup do kurzového mechanismu, pak se také předpokládá, že v horizontu následujících 2 let také k Eurozóně přistoupí. Vzhledem k tomu, že žádná ze zemí nemá stanovený termín přistoupení do roku 2020, není možné předpokládat v blízké budoucnosti zapojení zemí Visegrádské skupiny do tohoto mechanismu.

6 Závěr

Cílem předkládané práce bylo objasnit vývoj plnění maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou se zvláštním zřetelem na jejich plnění ostatními zeměmi Visegrádské skupiny. Dílčím cílem je pak pomocí jednoduché analýzy časových řad predikovat vývoj plnění daných kritérií Českou republikou a ostatními zeměmi Visegrádské skupiny v letech 2017 – 2020.

Za účelem dosažení stanoveného cíle byla práce rozdělena do dvou kapitol. V rámci teoretické části práce má prvotní význam samotné vymezení maastrichtských konvergenčních kritérií, kdy se jedná o kritéria ekonomická a institucionální. Ekonomická kritéria zahrnují kritérium cenové stability, úrokových sazeb, veřejných financí a směnných kurzů. Institucionálně-právní kritéria jsou pak spjata s legislativní oblastí a slučitelností vnitrostátních právních předpisů se zakladatelskými smlouvami EU. V rámci druhé, praktické části práce pak bylo zacíleno na rozbor vývoje plnění jednotlivých maastrichtských konvergenčních kritérií Českou republikou a dále ostatními zeměmi Visegrádské skupiny.

V tomto ohledu bylo zjištěno, že všechny země Visegrádské skupiny plní kritérium cenové stability a konvergence dlouhodobých úrokových sazeb. V posledních letech také dané země plní kritérium deficitu veřejných financí. S výjimkou Maďarska pak všechny země plní také kritérium míry veřejného zadlužení. Žádná ze zemí Visegrádské skupiny neplní kritérium směnných kurzů, protože nejsou členy kurzového mechanismu ERM II. S výjimkou Slovenska, které je od roku 2009 členem eurozóny. Nicméně na základě stanovení hypotetické centrální parity $\pm 15\%$ všechny země toto kritérium v letech 2012 – 2016 plnily. Prozatím žádná ze zemí Visegrádské skupiny (s výjimkou Slovenska) nemá v současnosti stanoven termín přijetí jednotné měny Euro, tudíž není možné predikovat, zda některá ze zemí do roku 2020 do kurzového mechanismu vstoupí.

Dalším kritériem jsou institucionálně právní požadavky, které neplní ČR, Polsko ani Maďarsko. Hlavním důvodem neplnění tohoto kritéria je, že většina zemí neplní požadavky týkající se nezávislosti národní centrální banky a financování vládního dluhu.

Pokud jde o predikci vývoje budoucího plnění maastrichtských kritérií ze strany Visegrádských zemí, pak byla k predikci zvolena jednoduchá analýza časových řad

s využitím funkce LINTREND, která predikuje budoucí vývoj na základě minulých a současných kvantitativních dat. Pomocí této funkce je možné předvídat či provádět odhady o budoucích datech na základě tendencí vyvozených z dat již známých. Souhrnně pak z provedené predikce vyplynulo, že všechny země Visegrádské skupiny by v letech 2017 – 2020 neměly mít problémy s plněním kritéria cenové stability a dlouhodobých úrokových sazeb vzhledem k předpokládanému deflačnímu vývoji.

Naproti tomu však byly detekovány možné problémy na straně vývoje veřejných financí, kdy se jednak v některých zemích předpokládá neplnění kritéria deficitu veřejných financí. Konkrétně se předpokládá překročení deficitu veřejných financí u Slovenska a Polska. Naopak v případě ČR a Maďarska vyšla projekce tak, že by tyto země také v letech 2017 – 2020 měly toto kritérium plnit ceterisparibus, tj. v případě, že nedojde k zásadním makroekonomickým změnám v rámci národního či světového hospodářství. Mnohem významnější problémy byly predikovány ve vztahu ke kritériu míry veřejného zadlužení, kdy se očekává, že pokud bude zachován stávající trend v rychlosti zvyšování zadluženosti zemí Visegrádské skupiny, dojde u všech zemí do roku 2020 k překročení stanovené 60% hranice míry veřejného zadlužení k HDP. Posledních predikovaným kritériem byl vývoj směnného kurzu ve vztahu k Euru. V tomto směru byla stanovena hypotetická centrální parita ke dni 31. 12. 2015, na základě které bylo stanoveno flukтуаční pásmo $\pm 15\%$. Bylo zjištěno, že ve vztahu k tomuto kritériu by se měl kurz vyvíjet příznivě, tudíž pokud by dané země vstoupily do kurzového mechanismu ERM II je možné předpokládat, že by toto kritérium plnily.

Předkládaná práce si stanovila také jednu hypotézu, a to, že „Česká republika nejlépe plní jednotlivá maastrichtská kritéria v komparaci s ostatními zeměmi Visegrádské skupiny, které ještě do Eurozóny nevstoupily.“

Platnost stanovené hypotézy není možné přijmout. Jedinou zemí z Visegrádské skupiny, která splňuje všechna kritéria, je Slovensko, které je od roku 2009 členem eurozóny. Česká republika měla dlouhodobě problémy s plněním kritéria deficitu veřejných financí, který byl v mnoha letech výrazně horší než např. u Polska. V současnosti pak země Visegrádské skupiny (s výjimkou Slovenska) homogenně plní a neplní stejná kritéria, tj. splňují kritérium cenové stability, úrokových sazeb a veřejných

financí. Na druhé straně neplní všechny země Visegrádské skupiny (s výjimkou Slovenska) kritérium směnných kurzů a institucionálně-právní kritériu. Na základě těchto skutečností je tak nutné platnost stanovené hypotézy zamítnout.

7 Seznam použitých zdrojů

BALDWIN, Richard E a Charles WYPLOSZ. *Ekonomie evropské integrace*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 478 s. ISBN 978-80-247-1807-1.

BRŮŽEK, Antonín. *Evropská měnová unie a Česká republika*. 1. Praha: Vysoká škola ekonomická, Nakladatelství Oeconomica, 2004. Aktuální otázky světové ekonomiky. 29 s. ISBN 80-245-0820-6.

DĚDEK, Oldřich. 2014. *Doba eura: Úspěchy i nezdary společné evropské měny*. 1. Praha: Linde Praha a.s. ISBN 978-80-7201-933-5.

DOČKAL, Vít a Petr KANIOK. *Evropská unie pro střední školy*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, 2006. ISBN 80-210-3976-0.

FIALA, Petr a Markéta PITROVÁ. *Evropská unie*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2003. 743 s. ISBN 80-732-5015-2.

FIALA, Zdeněk, Aleš ZPĚVÁK, Tereza JONÁKOVÁ a Vladimír NOVOTNÝ. *Evropská veřejná správa*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2015. ISBN 978-80-7452-110-2

HELÍSEK, Mojmír. *Euro v ČR z pohledu ekonomů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 206 s. ISBN 978-80-7380-182-3.

JANÁČKOVÁ, S. *Krize eurozóny a dluhová krize vyspělého světa*. Vyd. 1. Praha: CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010, 99 str., ISBN 978-80-86547-95-4.

JÍLEK, Josef. *Finance v globální ekonomice*. Praha: Grada Publishing, c2013. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-80-247-3893-2.

KEŘKOVSKÝ, Miroslav a Alena KEŘKOVSKÁ. 1999. *Evropská unie: historie, instituce, ekonomika a politiky*. 1. Praha: Computer Press. ISBN 80-7226-196-7.

LACINA, Lubor. *Měnová integrace: náklady a přínosy členství v měnové unii*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. Beckova edice ekonomie. 538 s. ISBN 978-80-7179-560-5.

OKLEŠŤKOVÁ, I.; NEKOVÁŘ, J.; OKLEŠŤEK V. *Vstup do EU- skutečnost před branami českého podniku*. Praha: Euro-Trend, 2003, 118 s. ISBN 80-239-0170-2.

OUTLÁ, Veronika. *Právo Evropské unie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 387 s. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-084-0.

PLCHOVÁ, Božena, Josef ABRHÁM a Mojmír HELÍSEK. *Česká republika a EU*. 1. vyd. Praha: Krigl, 2010. 206 s. ISBN 978-80-86912-39-4.

ROŽŇÁK, Petr. *Mechanismy fungování Evropské unie: in quorum gratiam?*. Ostrava: Key Publishing, 2015. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-237-2.

STINSON, C., DODGE, M. *Mistrovství v Microsoft Office Excel 2007*. Brno: Computer Press, 2008. 919 s. ISBN 978-80-251-1980-8.

ŠONKA, Jaroslav. *Srozumitelně o Evropské unii: k čemu je Evropská unie (a pro koho vlastně)?*. Praha: Plot, 2003. ISBN 8086523322.

ZAHRADNÍK, Petr. *Vstup do Evropské unie: přínosy a náklady konvergence*. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 8071794724.

Internetové zdroje

Aktuálně: Euro a eurozóna [online]. 2015 [cit. 2017-09-12]. Dostupné z: <https://www.aktualne.cz/wiki/ekonomika/euro-eurozona/r~i:wiki:1069/>

ČNB. Graf PLN / EUR od 11.5.2012 do 10.5.2017, ČNB, grafy kurzů měn [online] 2017 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/grafy/nr/EUR-PLN/od-11.5.2012/>

ČNB. Kritéria konvergence [online] 2016 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/eu_integrace_04.html

ČNB. Kurzový mechanismus ERM II a kurzové konvergenční kritérium [online] 2010 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z :

https://www.cnb.cz/cs/menova_politika/zpravy_o_inflaci/2003/2003_cervenec/boxy_a_prilohy/mp_zpinflace_prilohy_c_03_cervenec_p1.html

ČTK. Evropská unie i eurozóna se vrátily do deflace. Největší podíl na tom mají nízké ceny pohonných hmot [online] 2016 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-65296560-evropska-unie-i-eurozona-se-vratily-do-deflace-nejvetsi-podil-na-tom-maji-nizke-ceny-pohonnych-hmot>

DENKOVÁ, M. Naše budoucnost, o kterou je třeba bojovat: euro očima dnešního Polska [online] 2012 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.iir.cz/en/article/nase-budoucnost-o-kterou-je-treba-bojovat-euro-ocima-dnesniho-polska>

Euractiv: Ekonomové: Vstup Řecka do eurozóny byla chyba [online]. 2015 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/clanky/ekonomika-a-euro/ekonomove-vstup-recka-do-eurozony-byla-chyba-012429/>

Euractiv: Řecko potvrdilo podvod při vstupu do eurozóny [online]. 2004 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <http://euractiv.cz/clanky/ekonomika-a-euro/ecko-potvrdilo-podvod-pi-vstupu-do-eurozny/>

Europa. Euro mimo eurozónu [online]. [cit. 2016-03-14]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/euro/world/outside_euro_area/index_en.htm

Eurostrategie. 2013. Zavedení eura v České republice [online]. [cit. 2016-03-21]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/dokumenty/vladni-materialy/eurostrategie>

EUROPEAN CENTRAL BANK. Euro foreign exchange reference rates [online] 2017 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

http://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/euro_reference_exchange_rates/html/index.en.html

EUROPEAN COMMISSION. CONVERGENCE PROGRAMME OF HUNGARY 2011-2015 [online] 2012 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nrp/cp_hungary_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION. OF THE CONVERGENCE PROGRAMME OF POLAND [online] 2009b [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/20_scps/2005-06/02_technical_assessment/pl_2006-03-08_ta_en.pdf

EUROPEAN COMMISSION. The 2016 Convergence Report: Assessment of Member States regarding the conditions for euro adoption [online] 2016 [cit. 2017-02-20].

Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-16-2117_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. UPDATED CONVERGENCE PROGRAMME OF HUNGARY 2004-2008 [online] 2009a [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/20_scps/2004-05/01_programme/hu_2004-12-01_cp_en.pdf

EUROSTAT. EMU convergence criterion series - annual data [online] 2017b [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=irt_lt_mcby_a&lang=en

EUROSTAT. EU direct investments - main indicators [online] 2017c [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=bop_fdi_main&lang=en

EUROSTAT. HICP - inflation rate (Annual average rate of change (%)) [online] 2017a [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00118&plugin=1>

EUROSTAT. General government deficit/surplus % GDP and million EUR [online] 2017d [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00127&plugin=1>

EUROSTAT. General government gross debt % gdp [online] 2017f [cit. 2017-02-20].

Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde410&plugin=1>

Euroskop: Evropská měna [online]. 2014 [cit. 2017-11-13]. Dostupné z:

<https://www.euroskop.cz/52/sekce/evropska-mena/>

EUROSTAT. Total unemployment rate [online] 2017e [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec450&plugin=1>

EVROPSKÁ CENTRÁLNÍ BANKA. Konvergenční zpráva [online] 2016 [cit. 2017-04-20]. Dostupné z:

<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/conrep/cr201606.cs.pdf?b9ada80a4f9366cf328f40ac3af33197>

Hospodářská a měnová politika v EU. Česká národní banka [online]. [cit. 2015-05-22].

Dostupné z: https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/mezinarodni_vztahy/cr_eu_integrace/

CHLÁDKOVÁ, J. Finanční ústava sněmovnou neprošla. Rozpočtová odpovědnost byla schválena běžným zákonem! [online] 2016 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

<http://www.smocr.cz/cz/oblasti-cinnosti/financovani-obci/financni-ustava-snemovnou-neprosla-rozpocetova-odpovednost-byla-schvalena-beznym-zakonom.aspx>

KLUB INVESTORŮ. Česko vs. Slovensko 5. díl - Veřejné finance a státní rozpočet [online] 2014 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z:

<http://www.klubinvestoru.com/cs/article/2140-cesko-vs-slovensko-5-dil-verejne-finance-a-statni-rozpocet>

Lorenc.info: Závěrečné práce - metodika [online]. 2007 [cit. 2017-10-12]. Dostupné z:

<http://lorenc.info/zaverecne-prace/metodika.htm>

MIKLOŠ, I. Smerovanie slovenskej ekonomiky a členstvo v eurozóne [online] 2015 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: www.top-az.eu/files/downloads/vyvoj-ekonomik-visegradske-skupiny.pdf

MINISTERSTVO FINANCÍ. Maastrichtská kritéria a ekonomická sladnosť ČR s eurozónou [online] 2016a [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/pristoupeni-cr-k-eurozone/maastrichtska-kriteria-a-sladenost-cr>

MINISTERSTVO FINANCÍ. VYHODNOCENÍ PLNĚNÍ MAASTRICHTSKÝCH KONVERGENČNÍCH KRITÉRIÍ A STUPNĚ EKONOMICKÉ SLADĚNOSTI ČR S EUROZÓNOU [online] 2016b [cit. 2017-04-20]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/...cz/.../maastricht_vyhodnoceni_2016.pdf

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Príprava na zavedenie eura [online] 2006 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: www.nbs.sk/_img/Documents/_Publikacie%5CVyrocnaSprava%5CSVK2006%5CVS2006_kap09.pdf

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. Zavedenie eura v SR [online] 2009 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.nbs.sk/sk/euro-na-slovensku/zavedenie-eura-v-sr>

O PENIAZOCH. Slovenská koruna (MESKK) [online] 2017 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <https://openiazoch.zoznam.sk/meny/slovenska-koruna/archiv-kurzov/meskk>

PALATA, L. Polská lekce: Jak se kroutí krkem penzijním fondům [online] 2014 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.penize.cz/duchodove-sporeni/287664-polska-lekce-jak-se-krou-ti-krkem-penzijnim-fondum>

RYŠAVÝ, A. Analytici čekají záporné sazby ČNB. Hrozí zavedení minusových úroků na bankovních účtech [online] 2016 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://www.kurzy.cz/zpravy/395907-analytici-cekaji-zaporne-sazby-cnb-hrozi-zavedeni-minusovych-uroku-na-bankovnich-uctech/>

ŠTICKÝ, J. Maďarské řešení schodku rozpočtu: znárodní se miliardy úspor na penzi [online] 2010 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/madarske-reseni-schodku-rozpocetu-znarodni-se-miliardy-uspor-na-penzi-1kr-/eko-zahranicni.aspx?c=A101126_190309_eko-zahranicni_abr

VITAMVÁSOVÁ, L. Na Maďarsko doléhá krize na finančních trzích [online] 2008 [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: http://finance.idnes.cz/na-madarsko-doleha-krize-na-financnich-trzich-fn5-/pujcky.aspx?c=A081025_115950_inv_hla

VLÁDA ČR. Programové prohlášení vlády [online] 2010 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/programove-prohlaseni-vlady-74853/>

VLÁDA SK. ERM II. [online] 2005 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: <http://archiv.vlada.gov.sk/euro/indexd43b.html?ID=1044>

VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. Protikrizová opatření ve vybraných zemích EU [online] 2009 [cit. 2017-03-31]. Dostupné z: http://www.vupsv.cz/sites/File/knihovna/protikrizova_opatreni.pdf

Zavedení eura: Členské státy eurozóny [online]. 2015 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro/eurozona/clenske-staty-eurozony>

Zavedení eura: Institucionální zajištění [online]. 2013 [cit. 2017-10-22]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/institucionalni-zajisteni>

Zavedení eura: konvergenční program [online]. 2017 [cit. 2017-10-12]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/dokumenty/vladni-materialy/konvergenčni-program>

Zavedení eura: Kritérium cenové stability [online]. 2016 [cit. 2017-08-17]. Dostupné z: <http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/plneni-vstupnich-podminek/kriterium-cenove-stability>

Zavedení eura: Procedura přijetí eura [online]. 2014 [cit. 2017-08-12]. Dostupné z:
<http://www.zavedenieura.cz/cs/euro-a-ceska-republika/narodni-plan-zavedeni-eura/procedura-prijeti-eura>

Základní informace o EU. Evropská unie: Oficiální internetové stránky Evropské unie [online]. [cit. 2016-01-10]. Dostupné z:
http://europa.eu/about-eu/basicinformation/about/index_cs.htm

8 Přílohy

8.1 Euro bankovky

Zdroj: Euroskop, 2012

8.2 Euro mince

Zdroj: Euroskop, 2012